

FELVIDÉKI MAGYAROK

JELLEN – LÉT

2019 / III. Elektronikus folyóirat

Készítette a Szövetség a Közös Célokért a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

Harminc éve történt...

1989

HARMINC ÉV UTÁN

A Felvidéki Magyarok legújabb száma tematikus kiadvány, amelynek témája – a november 17-ei megjelenés lévén nem is lehetne más – a 30 évvel ezelőtti rendszerváltoztatás.

Mi, felvidéki magyarok akkor még Csehszlovákiában éltünk, még az is meg volt szabva, hogy évente hányszor utazhatunk Magyarországra. Mert Bécsről még álmodnunk sem lehetett. Egyértelmű, hogy a szabadság kivívása a harminc évvel ezelőtti események legnagyobb vívmánya.

Ma november 17-e államünnep – Csehországban és Szlovákiában egyaránt megemlékeznek arról az 1989. november 17-én történt prágai diáktüntetésről, amellyel szemben erőszakosan lépett fel a karhatalom. Ezután már gyorsan történtek az események, kronológiánkban a részletekre is kitérünk, és néhány publicisztikai írással – többek között Duray Miklós és Csáky Pál tollából – a történések máig ható következményeire is kitérünk.

Megtesszük ezt Magyarországgal kapcsolatban is, ahol nincs államünnephez kötve a rendszerváltás, noha Budapesten jóval korábban mondták ki, hogy „Elég volt!”, mint Prágában vagy Pozsonyban. Emlékezzünk csak arra, hogy több mint egy évvel a csehszlovákiai bársonyos forradalom előtt megalakult Lakiteleken a Magyar Demokrata Fórum. 1989. június 16-án újratemették Nagy Imrét és több társát! Augusztus 19-én ugyancsak Magyarország volt, amely a Páneurópai Piknikkel ledöntötte a vasfüggönyt. Még a szlovák Dubček is a magyar állami televízióban szólalt meg!

A rendszerváltozás a szovjet blokk valamennyi országában megtörtént. Az egyik legimpozánsabb mozzanata (még szintén a csehszlovákiai bársonyos forradalom előtt) a berlini fal ledöntése volt. Lengyelországból is rendszeresen jöttek a hírek az akkori tüntetésekről.

Óriási szerep jutott az elektronika és az informatika rohamos fejlődésének is. A műszaki fejlődés viszont a nyolcvanas években olyan újdonságokkal jött elő, mint a faxkészülék, a fénymásológépek, a számítógépek (internet még nem volt, de modemes kapcsolattartás már igen), jött a videómagnó és megjelentek a háztetőn a műholdas antennák is. A határt ugyan még őrizték, nem utazhattunk, de az új találmányok ledöntötték az információáradat falát. És ez legalább annyira fontos, mint pl. Gorbacsov peresztrojkája. Az elektronikai újdonságok által beérkezett információs halmaz egyértelműen figyelmeztetett a kommunista rendszer hazugságaira, pl. arra, hogy „milyen jól élünk”!

Ezeket a dolgokat ma már gyakran elfelejtjük! Érdemes egy kicsit visszatekinteni a múlt-ra. Természetesen a mai helyzetértékeléseknek is helyt adunk lapszámunkban.

Elektronikus folyóiratunk a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelent meg. Olvasóinknak kellemes időtöltést kívánunk.

A szerkesztők

DURAY MIKLÓS

Rendszerváltás vagy rendszerváltozás

A kommunista hatalmi rendszer bukásával kapcsolatos történelmi események (1989 nyarától, karácsonyig) időrendi táblázatában már most is sok az egyszerűsítés. A későbbi jövőben még inkább a leegyszerűsítő megállapítások fognak megjelenni. Röviden annyit fognak nyilvántartani, hogy 1989 novemberében–decemberében megbukott a kommunista hatalmi rendszer.

Ez igaz, de nem ez a valóság.

Lengyelországban még a nyárelő folyamán, (június 4-én és 18-án) a parlamenti választások eredményeként a Solidarność emberei vették át az ország ügyeinek az irányítást. Magyarországon, október 23-án kikiáltották a köztársaságot – a belpolitikát azonban már hónapok óta a kívülről fúvó szelek alakították, sőt 1981-től, a Nemzetközi Valutaalapba való belépéstől érezhető volt a más széljárás. Az NDK-ban, novemberben áttörték a diktatúra 1962. augusztus 13-a óta fennálló jelképét, a berlini falat és elküldték a csudába Honeckert. Csehszlovákiában november 24-én lemondásra kényszerítették a kommunista párt első titkárát, Miloš Jakeš-t (neve magyar fordításban latrinát jelent), december 10-én megalakult az új kormány majd december 29-én leváltották Gustáv Husák-ot köztársasági elnöki tisztségéből. A hónap vége felé Romániában csemegeként kivégezték a Ceaușescu házaspárt – nehogy leleplezze az őt eltávolítók „szekus” érintettségét. A bukott politikai rendszer helyét mindenütt a demokrácia váltotta fel, még Bulgáriában is, pedig oda senki sem figyelt.

Az eseményeket összefoglaló végső megállapítás, miszerint „a bukott politikai rendszer helyét mindenütt a demokrácia váltotta fel”, a múlthoz képest annyiban igaz, hogy az egypártrendszer többpárti rendszer váltotta fel, ami viszonylagosan száz százalékkal demokratikusabb, mint az egy-párti diktatúra vagy hegemonia.

A megállapításnak a demokráciával kapcsolatos része a jövőbe tekintve azonban vitatható. Többek között azért is, mert a demokrácia nem csupán intézményeknek, hanem az elveknek és ezzel összefüggően a gondolkodásnak a rendszere. A többpártrendszer is lehet olyan diktatúra – a többség diktatúrája –, amelyben négyévenként egy napig létezik demokrácia, amikor megválasztják a következő négy év diktátorait. A demokratikus többség kormányzása, ha nem teremti meg a politikai párbeszéd lehetőségének az intézményét, kormánypárti hegemonia.

A rendszerváltoztató fordulatot egyértelműen demokratikusnak nevezni azért is vitatható, mert a kommunizmus bukását egy olyan kelet-nyugati (az 1989. decemberi, Máltai szovjet-ame-

Duray Miklósnak 2016-ban jelent meg a „Rendszerváltozás, rendszerváltoztatás, rendszerváltás a Kárpát-medencében, 1963 – 2015” c. könyve az Antológia Kiadó gondozásában

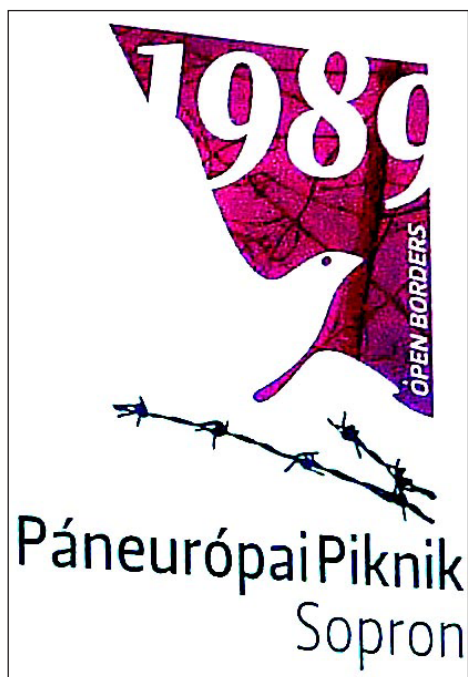
rikai elnöki találkozót megelőző) suttogó paktum tette lehetővé, amelynek értelmében ennek a több mint negyven évig tartó, a nácizmussal mérhető Kelet-európai hatalmi-politikai rendszernek a bűneit senki sem fogja firtatni és elkövetőit senki sem fogja felelősségre vonni.

A háttéralku feltételezése logikailag megalapozott. Azért is, mert a Szovjetunió 1982 óta tudatosan védekezett a megsemmisüléssel szemben. Az amerikai politika pedig tudatában volt annak, hogy a hidegháborúban megépített szerkezeti elemei és a Vall Street érdekeit is kiszolgáló hírszerzői rendszere rogyanhat meg egy nem ellenőrzött összeomlás következtében.

Ahol azonban ilyen, sok áttételen keresztül létrejövő háttéralku létezik, ott nem demokratikus váltásról kell beszélnünk, hanem hatalomváltásról – azaz megszűnt az 1945 februárjában, Jaltában létrehozott kétpólusú világrendszer, aminek a Nyugat volt az egyetlen nyertese és helyébe többpárti rendszer lépett, aminek a nyertesei csak a korábbi nyertesek lehettek. Ezért azoknak is értelemszerűen igazuk van, akik rendszerváltásról és nem változásról, változtatásról beszélnek, noha ez utóbbi lenne a helyes szóhasználat – ha ez történt volna.

Összeurópai viszonylatban is helytálló a demokrácia helyreállításával szembeni kétely, hiszen az egész 20. századi európai stabilitás a hatalmak és a pénzügyi intézetek közötti paktumokon nyugszik – 1920-tól 1990-ig – nem az igazságosságon, a piacgazdaságon és a demokrácián, sőt még az erőviszonyokon sem. A paktum megszületése utáni erőviszonyokat ugyanis maga a paktum hozta létre.

A történelmi, 1989. évi novemberi hónapot lehet, hogy sokan, főleg a balliberálisok november 17.-éhez, a cseheknek a nácikkal szembeni ellenállása emléknapjához, Prágához és Václav

1989. augusztusában a pikniket a német és magyar nyelvű toborzó plakátokon a Sopron közelében álló vasfüggöny helyén hirdették meg (fotó: Wikipédia)

Havel személyéhez fogják kötni, akit azon év decemberében – nem érdemtelenül – többször is az egek felé emelt a politika forgószéle. Lehet, hogy ez az időmeghatározás módosulni fog és a berlini fal döntögetésének kezdete, 1989. november 9. lesz a meghatározó nap – ez ugyanis népi kezdeményezés volt, nem köthető semmilyen ideológiai- és párt-irányzathoz és ekkor derült ki, hogy a Szovjetunió beletörődött a rendszer bukásába. De az sem volna a valóságtól elrugaskodott vélemény, ha egy korábbi időpontot nyilvánítanánk történelmivé. Például az első páneurópai pikniket, ami 1989. augusztus 19.-én került megrendezésre, amikor a magyarországi Sopronkőhida és az ausztriai Szent Margit-bánya között, az akkori MDF szervezésében, a nép elsöpörte a kommunista hatalom által létrehozott „vasfüggönyt” és ezzel kivívta a szovjet-hű porosz kommunisták által elnyomott brandenburgi németek tömegei számára a szabadságot, mert akadálytalanul átjuthattak a „nyugaton” élő övéikhez.

Az események időszerinti folyásában – akár tetszik, akár nem – az 1956. október 23. és november 4. közötti

magyarországi történések a döntőek. Addig a kevésbé beavatottak Nyugat-Európában, a baloldali értelmiség kelekótya gőzében táromlyogva, vagy Olaszországban és Franciaországban akár népi rétegként is még ábrándozhattak a kommunizmus emberi arculatáról, de attól kezdve aligha akadt tisztességes, értelmes, akár baloldali beállítottságú ember, aki azt ne gyilkos hatalmi diktatúráként fogta volna fel. Ha akadt, semmiben sem különbözött a náciakat korábban tudatlanul támogató megtévesztett csürhétől.

*A tüntetőkkel megtelt prágai Václav-tér 1989 novemberében
(fotó: Wikipédia)*

A kommunista hatalmi rendszer megdöntéséért kijáró babérokat mégis az 1989. év második felében tevékenykedő renyhe utókor aratja le – noha néhány kivételtől eltekintve őket korrumpálta leginkább a kommunista rendszer, még, ha a megbuktatásához tettelesen, pl. kulcsörgetéssel is hozzájárultak.

Viszont ha nem következett volna be az 1989/1990. év fordulóján a hatalmi- és szerkezetváltás, semmi reményünk nem nyílt volna arra, hogy szellemi, lelki és fizikai erőnket egy új, egy megváltozott világ értelmes kialakítására használjuk. Az akkori változásnak ugyanis ez az igazi értelme.

A történelmi fordulópontok időpontjának a megállapítása mindig doktrína, azaz élettől elrugaszkodott döntés. Ahogy Amerika, azaz a mai Nyugat India 1492-ben történt felfedezését tekintik az újkor kezdetének, vagy mint 1917. november 7-e (a pravoszláv naptár szerint október 25.-e) az Auróra hajóágyúiból leadott néhány lövés lett volna a világ történelemtudománya által ugyan soha el nem ismert, csak Közép Kelet-európai és a Szovjetunió béli ideológusok által hirdett legújabb kornak a nyitánya. Az 1989-es év végének az eseményei sem akkor kezdődtek. A kommunizmus bukása magában a kezdetekben leledzik. Nem az eszmében, hanem első áldozatainak az életben maradtak számára hátrahagyott, a lelkükbe zárt üzenetben. Lehet, hogy most is, már 2008 óta a pénzügyi világválság beköszöntétől egy nagy változási folyamatnak az elején állunk, csak még nem tudatosítottuk.

Minden rendszerváltozásnak azonban van egy fontos üzenete: feledni nem szabad. Ha feledünk, lehetővé tesszük az ismétlődést.

(Megj. Duray Miklós 2012-ben írt cikke)

A KISEBBSÉGI JOGVÉDŐ MOZGALOM HNUTIE PRE OCHRANU PRÁV NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

A hatalom a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek első felében minden korábbinál erőteljesebb kísérleteket tett a magyar iskolahálózat elsorvasztására. A szándék azonban olyan példátlan tiltakozási hullámmá váltott ki (a Csemadok és a kormány mellett működő Kisebbségi Tanács is tiltakozott), melynek hatására a kormányzat feladta a magyar iskolák tanítási nyelvének megváltoztatására irányuló szándékát. A magyar iskolákat érintő támadások adatait az ösztönzést a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága létrehozásához is.

Štátna moc koncom šedesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov robila čoraz väčšie pokusy o ochradnúť siete maďarských škôl. Táto snaha však vyvolala takú veľkú vlnu odporu (protestoval aj Csemadok a Rada vlády SSR pre národnosti), že vláda napokon upustila od svojho úmyslu, ktorého cieľom bolo zmeniť vyučovaciu jazyk na maďarských školách. Útoky smerujúce na maďarské školy boli podnetom k vzniku Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny v Československu.

Nyilvános
1984. május 10-án a Fehérvári Intelligencia Duray Miklós párttag, újságíró, szociológ magyar kisebbségjogi munkatársat, aki hazájáig állította a Václav Havel vezette Kisebbségi Tanácsot, valamint az országos képviselőket. 1982-ben igazgatói tisztséget viselő Duray, aki akkor hazánkban működött, az országos képviselői megválasztásán – szlovákiai lakóhelyén – a Václav Havel vezette Kisebbségi Tanácsot, valamint az országos képviselőket. 1982-ben igazgatói tisztséget viselő Duray, aki akkor hazánkban működött, az országos képviselői megválasztásán – szlovákiai lakóhelyén – a Václav Havel vezette Kisebbségi Tanácsot, valamint az országos képviselőket. 1982-ben igazgatói tisztséget viselő Duray, aki akkor hazánkban működött, az országos képviselői megválasztásán – szlovákiai lakóhelyén – a Václav Havel vezette Kisebbségi Tanácsot, valamint az országos képviselőket.

Ceres Tibor, Csuzka István és Mészáros Miklós tiltakozása Duray Miklós letartóztatása ellen
Protest maďarských spoločtov Tibora Cereša, Istvána Csuzka a Miklósa Mészáros proľ zadržania Miklósa Durayho

A Duray Miklós által 1978-ban megszervezett s mintegy 10-15 szlovákiai magyar értelmiségi segítségével működötett illegális Jogvédő Bizottság a kommunista rendszer bukásáig az egyetlen szervezet volt, amely nyíltan ki mert állni a csehszlovákiai magyarság kisebbségi jogainak védelméért. Tevékenységére nagy hatással volt a Charta 77 cseh polgári jogi mozgalom és a magyarországi demokratikus ellenzék is. A bizottság számos jelentésben, memorandumban és beadványban bírálta a csehszlovák pártállam nemzetiségi politikáját s hívta fel a nemzetközi közvélemény figyelmét a jogsértésekre. 1984-ben, a bizottsággal szembeni hatóságok fellépése miatt a Szlovákiai Magyar Iskolák Védelmi Csoporthoz néven adta ki a dokumentumait.

Nevlegálne fungujúci Výbor na ochranu práv založil v roku 1978 Miklós Duray s podporou 10-15 príslušníkov maďarskej inteligencie. Až do pádu komunistického režimu sa jednalo o jedinú organizáciu, ktorá sa otvorene postavila za ochranu práv maďarskej menšiny v Československu. Veľký vplyv na činnosť výboru malo občianske hnutie Charta 77, ako aj demokratická opozícia v Maďarsku. Výbor kritizoval národnostnú politiku Československa v nespočetnom množstve hlásení, memoránda a podaní a upozomňoval medzinárodnú verejnú mienku na porušovanie práv. Z dôvodu úradného konania v roku 1984 začal výbor dokumenty vydávať pod menom Skupina na ochranu maďarských škôl na Slovensku.

A Jogvédő Bizottságnak meghatározó szerepe volt abban, hogy a vele együttműködő fiatal magyar ellenzékiekből a nyolcvanas évek végére kifomálódott egy magyar értelmiségi nemzedék, amely a Husák-rezsim 1989. novemberi összeomlásakor tevékeny részesévé válhatott a rendszerváltás folyamatának.

Výbor na ochranu práv zohrával dôležitú úlohu pri vytváraní generácie maďarskej inteligencie koncom osemdesiatych rokov, ktorá sa stala súčasťou procesu zmeny režimu po páde Husákovho režimu v novembri 1989.

DURAY MIKLÓS (1945, Losonc): a hatvanas évek magyar klubmozgalmának egyik vezető személyisége. A CSMKJB vezetőjeként két ízben is (1982, 1984) letartóztatták és a közvélemény felkutatásának áldozatává eljártatják. A fogvatartás elleni nyilvános tiltakozás hatására azonban mindekszer szabadlábra helyezték. A rendszerváltás után az Együttélés alapító elnöke, 2008-ig parlamenti képviselő volt.

MIKLÓS DURAY (1945, Lučenec): v šesťdesiatych rokoch bol vedúcou osobnosťou maďarského študentského hnutia. Počas pôsobenia vo Výbore na ochranu práv maďarskej menšiny bol opakovane (v roku 1982 a 1984) zadržaný a voči nemu vznesené obvinenie rozvracania republiky. Pod vplyvom medzinárodných protestov proti jeho zadržaniu bol v oboch prípadoch prepustený. Po zmene režimu bol zakladajúcim predsedom hnutia Együttélés, a do roku 2008 bol poslancom parlamentu.

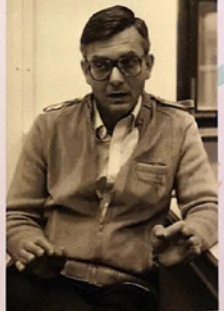
KETTŐS ELNYOMÁSBAN
DOKUMENTUMOK A CSEHSZLOVÁKIAI MAGYAROK JOGVÉDELMEÉRŐL 1978-1988
HUNGARIAN HUMAN RIGHTS FOUNDATION
PÜSKI
NEW YORK
A Jogvédő Bizottság történetét feldolgozó dokumentumkötet 1989-ben jelent meg New Yorkban
Zbierka dokumentov o histórii Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny vydaná v roku 1989 v New Yorku

Szlovákiai jelentés
A magyar kisebbség állapotáról
A bizottság Szlovákiai jelentés című memorandumja 1982-ben Pártállam önálló kötet formájában is nyilvánosságra került
Memorandum výboru z roku 1982 pod názvom Správa zo Slovenska bolo vydané v Paríži aj vo forme samostatného zväzku

amnesty international newsletter
Czechoslovakia
Prisoners of conscience
Miklós Duray, a 40-year-old prisoner from Bratislava, and a leading spokesman for the Hungarian minority in Czechoslovakia. He was arrested on 10 May 1984 for campaigning against the introduction of laws reducing the teaching of Hungarian in Slovak schools. He is reportedly in pre-trial detention in Bratislava on charges of "undermining the interests of the Republic abroad" (Article 112 of the penal code) and of "spreading alarming news" (Article 110). He was first arrested for activities on behalf of the Hungarian minority in November 1982, but his trial, set for the end of February 1983, never took place. He was released without explanation but judicial proceedings against him continued.
All three cases have been adopted by AI as prisoners of conscience.
Az Amnesty International beszámolója Duray letartóztatásáról
Správa Amnesty International o zadržaní Miklósa Durayho

Kabos István, tanár-préslevező
A Csemadoknál Magyar Kisebbségi Tanácsot hozták létre. Bíróságok 1984-ben a magyar iskolák elsorvasztására. Mit kezdünk ezzel az újabb lépéssel? Mit lehet tenni a CSMKJB keretében? Ideje-e a magyar iskolák elsorvasztásának megállítása? A magyar iskolák elsorvasztásának megállítása érdekében a magyar iskolák tanítási nyelvének megváltoztatására irányuló szándékát a Csemadok és a kormány mellett működő Kisebbségi Tanács is tiltakozott. A magyar iskolákat érintő támadások adatait az ösztönzést a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága létrehozásához is.

Obecník Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny upozomňoval štátny a pedagógov o plánovanom zaverení dvojjazyčnosti na maďarských školách.

Duray Miklós | Miklós Duray

A rendszerváltozás 30. évfordulójára a Fórum Intézet magyar és szlovák nyelvű kiállítást készített. Ennek 3. táblája a Duray Miklós nevével fémjelzett Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága működéséről szól. Kiemelik: „A Jogvédő Bizottságnak meghatározó szerepe volt abban, hogy a vele együttműködő fiatal magyar ellenzékiekből a nyolcvanas évek végére kifomálódott egy magyar értelmiségi nemzedék, amely a Husák-rezsim 1989. novemberi összeomlásakor tevékeny részesévé válhatott a rendszerváltás folyamatának.”

CSÁKY PÁL

Rendszerváltás vagy forradalom?

Harminc év nagy idő, ilyenkor már lehet, sőt illik számot vetni elképzelésekkel, tettekkel. (...) Szögezzük le mindjárt gondolatmenetünk elején: nem létezik ideális társadalom, nem létezik csak fekete vagy csak fehér társadalmi berendezkedés. Azt is látni kell, hogy a négy évtizedes szocialista diktatúrának különböző fázisai voltak, egymástól eltérő hatalomgyakorlási módszerekkel. A területi eltéréseket is figyelembe kell venni, a szocialista akor különböző országaiban gyakran egymástól eltérő módon alkalmazták a hatalomgyakorlás bizonyos elemeit.

Az alapigazság azonban változatlan marad: a volt rendszer diktatúra volt, amelynek bizonyos elemeit idővel itt-ott ugyan megpróbálták liberalizálni, ám alapjaiban véve Moszkva döntéseitől függött itt minden. Ezeknek a döntéseknek a végrehajtását pedig a megszálló szovjet hadsereg garantálta. Ez világosan megmutatkozott 1953-ban Berlinben, 1956-ban Magyarországon, 1968-ban Csehszlovákiában, 1980-81-ben Lengyelországban – és számos eltitkolt lázadás során magában a Szovjetunióban is. Ezek persze csak a jéghegy csúcsai, a rendszer a moszkvai diktátumok végrehajtásán alapult a mindennapokban is, mindenhol, ahová a szovjet hadsereg egyszer bevonult. (...)

Mi is történt tehát 1989-90-ben?

Talán egy kisebbfajta csoda. Egy rendszer véglegesen elfáradt, gazdasági tartalékai kimerültek – és addig elképzelhetetlen módon, egyszeriben magába roskadt.

Részletek Csáky Pál hamarosan - ez év decemberében - megjelenő könyvéből.

Persze, mi, akik megéltük ezt a folyamatot, hajlamosak vagyunk arra – s főleg 1989-ben voltunk hajlamosak rá –, hogy 1989 és 90 folyamatait az emberi lélek erkölcsi lázadásának fogjuk fel. Kétségtelenül volt egy ilyen arca is a folyamatnak. Minden tisztelem azon keveseké, akik a szinte tökéletesre csiszolt diktatórikus viszonyok között megőrizték a gondolkodás és a véleménynyilvánítás autonóm szabadságát. Azoké, akik a „lelkiismeret rabjainak” tartották magukat. A szerepük nagyon fontos volt, ők képezték 1990-ben azokat a pilléreket, amelyekre az új társadalmakat építeni lehetett. De azt az 1990 utáni folyamatok is megmutatták, mennyire vékony és mélységében mennyire felkészületlen volt ez a réteg, mint ahogy arra is rá kellett jönnünk idővel, hogy nem mindenki volt demokrata az akkori másként gondolkodók közül sem.

(...) Bizonyára nem érdemtelen igyekezet az utókor számára felidézni a tényeket, a legfontosabb történéseket – már csak azért is, hogy az ifjabb generációk is kapjanak egy képet ama folyamatok indulásáról, amelyek a mostani, számukra a miénknél sokkal komolyabb lehetőségeket biztosító állapotok létrejöttéhez vezettek. Mert azt fontos tudatosítani, hogy a szabadság nem automatikusan létező érték, azért minden nap tenni kell valamit.

A bársonyos forradalom megnevezést először külföldi újságírók használták azért, mert Csehszlovákiában erőszak nélkül, békésen zajlott le a hatalom átadása. Csehországban a Polgári Fórum, Szlovákiában a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (NYEE) nevű mozgalom volt a változások motorja. Egy nappal a NYEE mozgalom megalakulása előtt, 1989. november 18-án alakult meg a Független Magyar Kezdeményezés (FMK) Vágsellyén, amelynek én is alapító tagja vagyok. Dél-Szlovákiában ez a mozgalom is fontos szerepet játszott a kommunista rendszer lebontásában. Később, 1990 márciusában még két magyar párt alakult Szlovákiában, közülük a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalomnak (MKDM) szintén alapítója vagyok, s kis híján alapítója lettem az Együttélés Politikai Mozgalomnak is. Mindez az akkori kaotikus politikai viszonyokra utal elsősorban.

Bársonyos forradalom, Prága (fotó: tasr)

Csehszlovákiai kronológia.

Forrás: Wikipédia

1989. november 17. – Prágában a nemzetközi diáknapi alkalmából hivatalosan engedélyezett diáktüntetés a kommunista rendszer elleni, politikai reformokat követelő megmozdulássá alakul át. A tüntetőkkel szembeni brutális rendőri fellépés országos méretű tiltakozási hullámmá indít, amivel kezdetét veszi az ún. bársonyos forradalom.

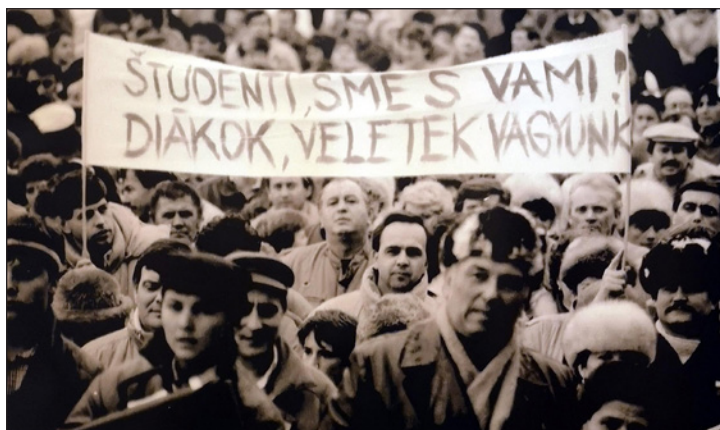
1989. november 18. – Prágában a rendőrség előző napi akciója elleni tiltakozásul folytatódnak az utcai tüntetések, sztrájkba lépnek a diákok és a színházak, a színészek november 27-ére általános sztrájkot hirdetnek. Vágsellyén ellenzéki gondolkodású szlovákiai magyar értelmiségiek megalakítják a Független Magyar Kezdeményezést (FMK), amely az A. Nagy László és Tóth Károly szövegírók által aláírt első nyilatkozatában tiltakozik a prágai rendőri beavatkozás ellen, követeli a beavatkozás elrendelőinek felelősségre vonását és a letartóztatottak szabadon bocsátását.

1989. november 19. – Cseh ellenzékiek – mindenekelőtt a Charta 77 aktivistái – megalakítják Prágában a rendszerellenes megmozdulásokat irányító Polgári Fórumot (PF). A PF felhívásban követeli a november 17-ei események kivizsgálását, a kompromittálódott pártvezetők távozását és a politikai foglyok szabadon bocsátását. Az FMK, miután értesült a PF megalakulásáról, támogatásáról biztosítja annak célkitűzéseit, s felajánlja együttműködését a demokratikus Csehszlovákia létrehozása érdekében. Szlovák ellenzékiek a PF „testvérszervezeteként” megalakítják Pozsonyban a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (NYEE) polgári kezdeményezést.

1989. november 20. – A Prágában megtartott tüntetésen több mint százezer személy tiltakozik a november 17-ei diákfelvonulással szembeni rendőri erőszak ellen, s politikai reformokat, többek között a szabad választások kiírását követeli. Az FMK nyilatkozatban fejezi ki szolidaritását a sztrájkoló diákokkal és művészekkel, s felszólítja a csehszlovákiai magyarokat, hogy aktív részvételükkel támogassák a PF és a NYEE tevékenységét és programját.

1989. november 21. – A szövetségi, cseh és szlovák kormány közös nyilatkozata ellenére országszerte tovább zajlanak a tiltakozó megmozdulások; irányításukat Csehszlovákiában a PF, Szlovákiában a NYEE veszi át. A prágai tüntetésen első ízben szólal fel Václav Havel.

1989. november 22. – Pozsonyban az első engedélyezett tüntetésen felolvassák a szlovák főiskolások nyilatkozatát, amelyben a november

Pozsony, 1989 (részlet a Fórum Intézet kiállításából)

17-ei események kivizsgálását, a felelősök megbüntetését, valamint a kompromittálódott állami és pártvezetők eltávolítását követelik, illetve azt a nyilatkozatot, amelyben követeléseik elutasítása esetén november 27-ére általános sztrájkot hirdetnek meg. A tüntetésen az FMK nevében Grendel Lajos író is felszólal.

1989. november 23. – Az FMK nyilatkozatában támogatásáról biztosítja a diákok és a PF által november 27-ére meghirdetett általános sztrájkot, követeli a hitelüket vesztett politikusok és közéleti tisztviselők hivatalukból való távozását, a sajtószabadságot és a cenzúra eltörlését. A Csemadok KB Elnöksége felháborodását fejezi ki a karhatalom november 17-ei fellépése, valamint „az átalakítás és a nyilvánosság politikájának lassú és következtelen” végrehajtása miatt, s az erőszakot és a szélsőséges megnyilvánulásokat elutasítva az érdemi párbeszéd mellett száll síkra.

1989. november 24. – A CSKP KB rendkívüli ülésén hosszas vitát követően – miközben felmerül a fegyveres erők bevetésének a lehetősége is – lemond tisztségéről a változásokat elutasító Miloš Jakeš főtitkár, valamint a KB egész elnöksége és titkársága. A PF által szervezett prágai tüntetésen első ízben szólal fel Alexander Dubček. A nemzeti kisebbségeket az FMK szerint kollektív jogok illetik meg, ezért jogaik szavatolása érdekében elengedhetetlen egy nemzetközi kisebbségvédelmi rendszer létrehozása. Dobos László kezdeményezésére – nagyrészt az ún. harminchármas dokumentuma aláíróinak részvételével – megalakul Pozsonyban a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma.

1989. november 25. – A PF, a NYEE, illetve a 800 ezres prágai és a 70 ezres pozsonyi tüntetés résztvevői nem tartják kielégítőnek a pártvezetésben bekövetkezett változásokat, és megfogalmazzák annak igényét, hogy töröljék az alkotmányból a kommunista párt vezető szerepét. Az FMK, a Magyar Diákszövetség, a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma és a Matesz képviselői megbeszélést tartanak a Csemadok pozsonyi székházában, amelyen a Csehszlovákiai Magyarok Fóruma felveti a szlovákiai magyar közéletet összefogó egységes magyar politikai erő létrehozásának a lehetőségét, amit azonban az FMK és a Magyar Diákszövetség a magyarság elszigetelődésének veszélyére hivatkozva visszautasít.

1989. november 26. – Ladislav Adamec szövetségi miniszterelnök az előző naphoz hasonló többszázezer fős prágai tüntetés hatására találkozik a PF képviselőivel, amivel megkezdődnek a kommunista vezetés és az ellenzék közötti kerekasztal-tárgyalások. A PF küldöttségének vezetője Václav Havel. A pozsonyi tüntetésen az FMK nevében felszólal Grendel Lajos, aki felszólítja a magyar lakosságot a november 27-ei általános sztrájk támogatására.

1989. november 27. – Csehszlovákia lakossága kétórás általános sztrájkjal támogatásáról biztosítja a PF, a NYEE és a diákok követeléseit.

1989. november 29. – A Szövetségi Gyűlés bizottságot hoz létre a november 17-ei események kivizsgálására, s a 135/1989. sz. alkotmánytörvénnyel törli az alkotmányból a kommunista párt vezető szerepére vonatkozó kitételeket.

1989. december 10. – Gustáv Husák lemondott államelnöki tisztségéről.

1989. december 12. – Pozsonyban is megalakul a Nemzeti Egyetértés Kormánya, Milan Čič vezetésével. A kormány egyik alelnöke a magyar Varga Sándor lesz. Gózerővel folynak a kooptá-

lások az államigazgatás különböző testületeibe.

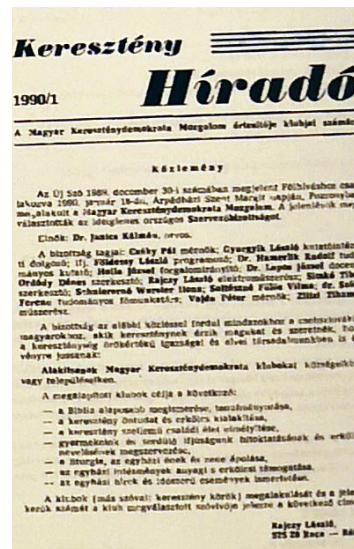
1989. december 29. – A majdnem teljesen kommunistákból álló Szövetségi Gyűlés (föderális csehszlovák parlament) egyhangúlag megválasztja az addig gyűlölt ellenzéki személyiséget, a Charta 77 egyik kezdeményezőjét, Václav Havelt Csehszlovákia köztársasági elnökévé.

1990. január 18. – A Csehszlovák Kommunista Pártból kizárják annak addigi vezető személyiségeit, Gustáv Husákot, Peter Colotkát és Jozef Lenártot.

1990. június 8-9. – Az első szabad választások Csehszlovákiában több, mint négy évtized után. A szlovák parlamenti választáson az MKDM-Együttélés koalíció 8,66 százalékot szerez, s ezzel 14 képviselőt juttat be a 150 fős testületbe. A választást Szlovákiában a Nyilvánosság az Erőszak Ellen nevű antikommunista mozgalom nyeri, 29,35 százalékkal, a mozgalom listáján indultak az FMK jelöltjei is.

Vaclav Havel az új államfő (részlet a Fórum Intézet kiállításából)

A magyar politikai képviselet differenciálódása – A Független Magyar Kezdeményezés (első elnöke Tóth Károly volt) létrejötte után 1990 elején megalakult az Együttélés politikai mozgalom (elnöke Duray Miklós) és a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom is (első elnöke Janics Kálmán). – részletek a Fórum Intézet kiállításából

Magyarországi kronológia

Forrás: Wikipédia

1987. szeptember 27-én a lakiteleki találkozó során megalakult a Magyar Demokrata Fórum (MDF), az első új párt az 1956-os forradalom óta.

Budapest, 1989. március 15.
(fotó: zetapress)

1989. március 15-én százezres tüntetés volt Budapesten. Beszédet mondott Kis János, Orbán Viktor, Tamás Gáspár Miklós a Varsói Szerződésből való kilépésre szólított fel.

1989. március 22-én megalakult az Ellenzéki Kerekasztal (EKA).

1989. május 2-án hirdették ki egy nemzetközi sajtótájékoztatón Hegyeshalomban a vasfüggöny lebontásának megkezdését. Alois Mock osztrák és Horn Gyula magyar külügyminiszter 1989. június 27-én személyesen is részt vett a bontásban.

1989. június 16. Nagy Imre és mártírtársainak ünnepélyes újratemetése a Hősök terén több százezer fő részvételével.

1989. július 6. A Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette Vida Ferenc bíró 1958. június 15-ei ítéletét, és büntelenné nyilvánította Nagy Imrét és vádlott-társait. Ugyanezen a napon hetvenhét éves korában meghalt Kádár János.

1989. augusztus 19. A Páneurópai Piknik három órára megnyitotta a vasfüggönnyt.

1989. szeptember 10-én a magyar kormány megnyitotta az ország nyugati határát az NDK-menekültek előtt.

1989. október 23-án, Szűrös Mátyás ideiglenes köztársasági elnök a Parlament egyik teraszáról kikiáltotta a harmadik magyar köztársaságot.

1990. március 10-én Moszkvában Horn Gyula magyar és Eduard Sevardnadze szovjet külügyminiszter megállapodott a szovjet csapatok kivonásáról.

1990. március 25. és április 8. Negyvenhárom év szünet után ismét demokratikus, szabad választások zajlottak Magyarországon. Az MDF szerezte a legtöbb szavazatot, így Antall József alakíthatott kormányt. Ezt követően négy évente került sor országgyűlési választásokra.

1990. május 2. – Göncz Árpád ideiglenes köztársasági elnök megválasztása.

1990. május 23. – Az Antall-kormány megalakulása.

1990. június 7. – A Varsói Szerződés tagállamai a kelet-európai kommunista rendszerek bukása óta először tartottak csúcsertekezletet. Magyarország szerint meg kell szüntetni a szervezetet. Antall József bejelentette: Magyarország 1991 végéig kilép a Varsói Szerződésből.

1989. június 16. Nagy Imre és mártírtársainak ünnepélyes újratemetése a Hősök terén több százezer fő részvételével. (fotó: Wikipédia)

PAPP SÁNDOR

A temetés, amely életet hozott a felvidéki magyarságnak is

Harminc év. Az ember elgondolkodik... vajon emlékszik-e még a felvidéki (akkor még szigorúan, csehszlovákiai) magyarság azokra a napokra?

A 301-es parcellára, a beszédekre a Hősök terén, a közhangulatra itthon, a szürke, Husák-féle Csehszlovákiában, ahol még dült a kőkemény szocializmus, de a Panoráma stábja már feszegette a határokat, és esténként a Tesla tévé képernyőjére tapadva szívták magukba a nemzedékek a szabadság, az igazmondás, a tabudöntögetés mámorító érzését.

Igen, 1989. június 16-án számunkra is egy új korszak kezdődött. Azokban az időkben már izzott a levegő az anyaországban, Duray Miklós USA-ból küldött beszédét a Jurta Színházban

olvasták fel, és terjesztették Budapestről, a határon át. Hozzám történetesen az akkori losonci rabbi, Jónás bácsi által került, akivel együtt szidtuk a szocializmust az imaház hűvös szobájában, én huszonévesen, ő a hetvenen túl, mint egy kis zsidó-keresztény ellenállási sejt.

Akkor még nem sejtette senki, hogy mikor leheli ki a lelkét (ah, ugyan, sosem volt lelke!) a marxizmus-leninizmus, de a vezető elvtársak szája széle már remegett a gyári munkaértekezleteken. Aztán megindultak az NDK-ból a menekültek, és ez hatványozott hatással volt a szigorúan őrzött határok menti magyarságra, mert a keletnémet családok a szemünk láttára szöktek át az Ipolyon, hátrahagyva Trabantjaikat, nyomukban a csehszlovák határőrökkel.

Sosem felejttem el, amikor a falunkba beérkező vonatról leszállva, tétován elindult egy idegen család a zsákfaluban, az akkor lezárt határ felé. Csak pár métert tettek meg az állomástól, amikor beviharzott a faluba az éber szocialista határőrség, és a házunk előtt tuskolták be a sötétzöld UAZ-ba a családot, síró kisgyermekkel.

Még most is reszketés fog el, mert az a tehetetlen düh egy rendszer ellen ott pulzált bennünk, azt elfelejteni nem lehet soha. Segíteni nem tudtunk, csak tehetetlenül néztük a drámai helyzetet.

Őket elfogták, de sokan átjutottak, és a magyarországi határőrök (az akkor korparancs szerint) étellel, szállással fogadták őket, hogy aztán tovább mehessenek Budapestre, majd onnan később az osztrák határra a kerítéshez.

Istenem, micsoda különbség! Akkor kitörni akartunk, most meg betörni akarnak hozzánk.

Akkor kitörni akartunk, azokhoz, akik a mostani határon betörni szándékozókkal egy kalap alá vesznek bennünket, a harminc évvel ezelőtti kelet-európaiakat. Harminc év után derül ki, hogy a szabadság mézesmadzaga valójában csak rideg számítás volt. A piacaik és a profitjuk rideg számítása. Olcsójánosok kellett nekik akkor, akik helyett most olcsómohamedek kellenek, mert számukra bűdös a munka. Ó, művelt Nyugat, micsoda illúzióvesztés ez nekünk!

Ez alatt a harminc év alatt a felvidéki magyarság is megélte a maga katarzisait, voltunk büszkén szabadok, akikre a szlovákság felnézett, mert szervezettségben előbbre tartottunk, mint ők. Voltunk megalázva, megverve is, de összefogtunk és ellenálltunk. Aztán együtt kergettük el Mečiart, és elhittük, hogy ha a hatalomgyakorlásban részt veszünk, azzal tehetünk a legtöbbet a közösségért. Csakhogy elkanászosodtunk, sőt vannak, akik elkurvultak. A nép viszont nem együgyű, a nép látja, tapasztalja, hogy sokszor csak eszközként bánnak vele, és a nép él a szabad jogával. Ellenáll a fajtájából kitermelődött elitnek, mert nem ezt ígérték neki.

Itt vagyunk hát harminc évvel a temetés után, a Felvidéken, és zavartan nézünk egymásra, most merre tovább? Van-e közöttünk olyan bátor ember, vezető, aki kiáll a halott terveink ravatala fölé, és azt mondja: a felvidéki magyar él, és élni akar, mint erős, öntudatos közösség! Van-e ilyen legényünk a gáton?

A Fórum Kisebbségkutató intézet tisztelgése a bársonyos forradalom előtt

Az 1989 novemberében megkezdődött bársonyos forradalom Szlovákia és az itt élő magyarság történelmének az egyik legfontosabb, legpozitívabb pillanata.

A demokratikus átalakulásból a szlovákiai magyarok is jelentősen kivették részüket, sőt a Független Magyar Kezdeményezés november 18-i megalakításával meg is előzték a szlovák és a cseh ellenzéki mozgalmakat és irányt mutattak azoknak.

A Fórum Kisebbségkutató Intézet két projekttel is tiszteleg a bársonyos forradalom szereplői és eseményei előtt.

Az első egy vándorkiállítás, amely A bársonyos forradalom és a szlovákiai magyarok címet viseli, és amelyet a következő hetekben Dél-Szlovákia számos településére eljuttatunk, és amely azt mutatja be, hogyan kapcsolódott be a szlovákiai magyarság a rendszerváltás folyamatába. A kiállítás ünnepélyes bemutatójára november 17-én a komáromi Tiszti Pavilon épületében kerül sor.

Másnap, november 18-án tesszük elérhetővé a szélesebb közönség számára Az első lépés című dokumentumfilmünket, amelyben a Független Magyar Kezdeményezés megalakulását, az ahhoz vezető utat mutatjuk be. A harminc perces dokumentumfilm ettől a naptól kezdődően mindenki számára elérhető a legnagyobb videó-megosztó portálon.

A Fórum Kisebbségkutató Intézet 1989-es projektjeit a Kisebbségi Kulturális Alap támogatta.

Laczkó Sándor

A Fórum Intézet kiállítása Komáromban. Összesen 20 táblában foglalták össze a 30 évvel ezelőtti történeteket.

„A szabadság kegyetlenül őszinte képet mutat arról, hogy milyenek vagyunk”

„Harminc éve váltottunk rendszert” címmel pódiumbeszélgetést rendezett a Selye János Egyetem Református Teológiai Kara Csáky Pál politikussal és Öllös Lászlóval, a Fórum Intézet igazgatójával.

A beszélgetés előtt Simon Attila, az egyetem tanszékvezető oktatója és Juhász György, az egyetem rektora nyitották meg „A bársonyos forradalom és a

szlovákiai magyarok” című tárlatot, amely húsz panelben mutatja be a három évtizede bekövetkezett eseményeket a magyar közösségre fókuszálva, a Husáki normalizációtól kezdve az első szabad parlamenti választásokig bezárólag. Az események a Tudomány és Technika Hetének rendezvényeként kerültek megrendezésre, a kiállítás a Fórum Kisebbségkutató Intézet szervezésében valósult meg. Ahogy Simon Attila fogalmazott, Csáky és Öllös azon személyek közé tartoznak, akik tevélegesen befolyásolták az 1989-es eseményeket, „utat mutattak a szlovákiai változásoknak” – mondta. Simon szerint harminc évvel ezelőtt a szlovákiai magyar értelmiség pozitív szerepet töltött be a forradalmi eseményekben. „Felkészültek voltak, tudatosan készültek a társadalmi küldetésükre” – fogalmazott, hozzátéve, hogy a mai, felsőoktatásban részt vevő hallgatók számára ez az egyértelmű üzenete a kiállításnak is.

Simon Attila tanszékvezető és Juhász György rektor

Somogyi Alfréd, Csáky Pál és Öllös László

dalmi küldetésükre” – fogalmazott, hozzátéve, hogy a mai, felsőoktatásban részt vevő hallgatók számára ez az egyértelmű üzenete a kiállításnak is.

Juhász György, a kiállítás megnyitóján hangsúlyozta: a bársonyos forradalom legnagyobb eredménye az volt, hogy megtört a kommunista párt vezető szerepe, kitörölték azt az alkotmányból és szabad vá-

lasztásokat írtak ki. A rektor köszöntőjében kiemelte még, hogy a forradalom nélkül sosem jött volna el az a pillanat, hogy Szlovákiában önálló magyar nyelvű egyetem jöhessen létre, ezért közvetve, de a Selye János Egyetem megalakulása is ennek a történelmi eseménynek köszönhető.

A kiállítás megnyitóját követően került sor Somogyi Alfréd dékánhelyettes moderálásával arra a pódiumbeszélgetésre, melyen a '89-es eseményeket görcső alá véve a két ismert közéleti személyiséget, az akkori események élő tanúit, Csáky Pált és Öllös Lászlót kérdezte.

A beszélgetés a történéseket megelőző világpolitikai eseményekre, valamint a szocialista táborban bekövetkezett előzményekre rávilágítva kezdődött, majd kitért a 17-e és 23-a között zajló napi eseményekre Prága, Pozsony, Vágsellye vonatkozásában. Sorra vették a forradalom emblematikus személyeit, majd kitértek a csehszlovákiai magyar kisebbség szerepére, amely eltorlonthetetlen érdemeket szerzett a forradalom és az utána következő események alakulásában.

Ezt követően foglalkoztak az első szabad választásokkal, majd az önálló szlovák állam 1993-as megalakulásával. A pódiumbeszélgetést az 1994-es komáromi nagygyűlésre visszaemlékezve zárták, illetve az elmúlt harminc évre visszatekintve értékelték az elért eredményeket.

Ez utóbbi kapcsán mindkét beszélgető aláhúzta: a Selye János Egyetem az egyetlen konkrét elért, felmutatható eredménye a korszaknak.

Öllös László ezen felül még kiemelte: a rendszerváltásnak és a határok megnyílásának köszönhetően alakulhatott ki egy széles kapcsolatrendszer Magyarországgal, létrejöttek a szlovákiai magyarok által létrehozott társadalmi szervezetek, amelyek a különböző társadalmi igényeknek megfelelően dolgoznak. Kiemelte a sokrétű rendezvények megvalósulását, a vállalkozói réteg létrejöttét, és a sokoldalú, legfőképpen online elérhető sajtótermékek megjelenését és magát a szabadság fogalmát.

Csáky és Öllös a beszélgetés során legtöbbször egyetértettek az események visszaidézésének egy-egy mozzanatával kapcsolatban, ám az eredményeket értékelve már más nézeteiknek adtak hangot.

*Diákok a forradalomban, Berényi József felszólalása
(részlet a Fórum Intézet kiállításából)*

*Tóth Károly és Öllös László
(részlet a Fórum Intézet kiállításából)*

Csáky Pál megjegyezte: úgy érzi, a jelenlegi országos visszaemlékezések során a magyar vonal kisodródik, holott a szlovákiai magyarok kiterjedt magyarországi kapcsolatainak köszönhetően segítették a forradalom alakulását.

Öllös is aláhúzta az akkori szlovákiai magyar értelmiség szerepét, amely eltörölhetetlen érdemeket szerzett az események alakulásában.

Somogyi Alfréd megkérdezte beszélgetőpartnereit arról is, miként értékelik a '94-es komáromi nagygyűlés önrendelkezésről szóló kérdését: hiba volt-e, hogy akkor nem követelt autonómiát a szlovákiai magyarság? Öllös László szerint van még lehetőség arra, hogy ez a téma újra napirenden legyen, de véleménye szerint ehhez stratégiákban való gondolkodásra van szükség. Mint mondta, konszenzus akkor sem született a témában, ezért nem lehetett az autonómiát követelni.

Csáky Pál azonban ezt a kérdést másként látja: „elmulasztott lehetőség volt” – fogalmazott, bár abban egyetértett, hogy az önrendelkezés kérdésében nem volt egyértelmű összhang. Hozátette, Szlovákia 1993-as kikiáltásakor a magyar diplomácia határozott fellépésére lett volna szükség, bizonyos feltételekhez kellett volna kötni az új szlovák állam létrejöttének elfogadását.

A beszélgetést zárva Csáky Pál és Öllös László hangsúlyozták, nem mindegy, hogyan bánunk a harminc évvel ezelőtt kivívott szabadsággal. Csáky Pál megjegyezte: A szabadság kegyetlenül őszinte képet mutat arról, hogy milyenek vagyunk.

Öllös László is figyelmeztette a hallgatóságot, hogy a szabadság felelősség is egyben. Rámutatott, a szabad választások eredménye minden esetben – legyen az helyhatósági, megyei vagy parlamenti – a társadalom tükörképe.

Szalai Erika

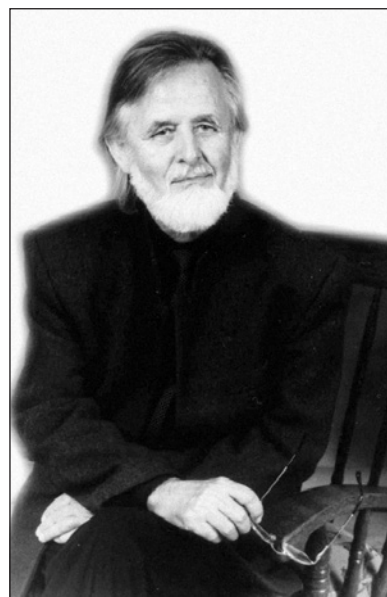

A Selye János Egyetemen folytatott beszélgetés hallgatói

MIHÁLY MOLNÁR LÁSZLÓ

ŐRZŐ A STRÁZSÁN – a 80 éves Tóth Lajos köszöntésére

Magyarországon (a maradék Magyarországon) már javában folytak a változások, Berlinben ledöntötték a falat, ám Csehszlovákiában még készültségbe helyezték a hadsereget a szocializmus védelmére, és a besúgók patkánycsordáit uszították rá a felvidéki magyarok szervezkedéseire. Már nyár óta érlelődött egy értelmiségi találkozó gondolata, a gömöri kerékpártúra táborfüzei mellett is volt mit jegyzetelnie az államrendőrség beépített vagy kiküldött embereinek, s a klubvezetők szeptemberi találkozásán Tóth Lajos egy kész ötlettel állt elő. Novemberi kerek évfordulás születésnapjára meghív mindenkit, hogy körülbelül 100 emberrel számolva egy felvidéki értelmiségi reprezentációt lehet megvalósítani arra a témára, hogy mit jelent csehszlovákiai magyar értelmiséginek lenni. A születésnapja, november 18-án éppen szombatra esett, előtte hetekig zaklatta őt a rendőrség, de ha esküvőt lehet rendezni a vágsselyei vendég-

lőben, akkor születésnapot is, és mint magánrendezvényre bárkit meghívhat. Keletről egy autó vágott neki a ködös hajnali útnak (Zachariás István, Fuksz Sándor, Köteles László, Puntigán József és jómagam), így mi sem maradtunk le a találkozóról, bár már előző este érkeztek a hírek Prágából a diáktüntetésről, s talán már halottak is szerepeltek a hírekben.

Selyén több autóban is „éber szemek” várták az érkezőket, s az egyiküket Tóth Lajos tapintatosan melegebb égtájak felé orientálta a fényképezőgéppel együtt. (milyen érdekes lenne ezeket a képeket is előkotorni a politikai rendőrség archívumából, amit ki tudja melyik gengszterpárt nyúlt le magának). Sorsunkról, a szétdaraboltságról, a jogfosztottságról, a megaláztatások évtizedeiről, az agyonhallgatott Esterházy Jánosról és mártírsorsáról is szó volt, és akkor volt talán öt éves a Ghymes, és ők is köszöntötték az ünnepeltet, mert megérdemelte, hiszen 1966-ban alapította meg a vágsselyei Vörösmarty Klubot, mely az 1968-as időszakot követő tisztogatások idején sem szűnt meg működni, és sokáig még Pozsonyból is eljártunk a hétfő esti nagyszerű összejövetelekre, ahol például Nagy László költővel, Ruffy Péter közíróval és a Muzsikás együttesel is lehetett találkozni. Így kezdődött el a sikeres honismereti kerékpártúrák kapcsán a nyári művelődési táborok újraszervezése is, amit Tóth Lajos 1977 tavaszán a prágai AED huszadik évfordulóján terjesztett elő, hozzá csatlakozott Bajnok Pista is Komáromból, akit még rimaszombati klubvezetőként ismerhettem meg gimnazista koromban. Majd ezt követően a Csemadokban egy olyan belső erjedési folyamat kezdődött el, amely a sokáig csak félig legálisan működő

klubok számára belső szervezeti keretet adott, és 1978 elején Érsekújvárott megalakulhatott a klubtanács, s ezzel a magyar sors és a magyar gondolat számára nyerhettünk terepet. Tóth Lajos itt is az élen járt, és nem maradt egyedül, bár szűk régiójában alig talált társakra. A meghunyászkodók, a behódolók, a gyávák és jellemtelenek elkerülték, nehogy bajuk legyen belőle miatta.

1989 után tett egy kis kitérőt a szabadgondolkodók térfelén, de hamar rá kellett döbbsennie, hogy azoknak az liberális szervezkedéseknek, amelyeket akkoriban szinte egy „valahonnan” csapásra elővarázsoltak a Soros-fiúk, nincs semmi közük a reformkori magyar nemzeti liberalizmus szellemiségéhez, mert a huszadik században olyan bankok pénzelik a liberális csoportosulásokat, amelyek ebben a báránybőrben rejtőzködve terjesztik a gyökértelenség, hitetlenség, keresztényellenesség, hagyományéltelenség és nemzetellenesség mótelyét, és erre a feladatra a felvidéki magyar körökben is megvásároltak embereket az FMK álarcájába öltözve. Ma már tudjuk, hogy Kelet-Európa jutányos felvásárlása céljából készítették elő a liberalizmus lélekölő gyalugépével a terepet, ám akkoriban még sok jóhiszemű áldozatot is szedett ez a ragályos kórokozó nemzeti térfelünkön.

1991-ben Tóth Lajos iskolát, magángimnáziumot alapított, amikor látta, hogy az magyar-ellenes szlovák államhatalom az állami oktatásügyön keresztül akarja eltaposni a gondolat szabadságát. A legfőbb célja az volt, hogy ne ez a hatalom basáskodjon az iskola felett, de keresztény szellemiségű nevelés elsőrendű szerepet kaphasson.

Tetszeleghetne a hős forradalmár nimbuszát felöltve, de nem teszi, mert azt kell látnia, hogy a kommunista diktatúrából nem demokratikus szabadság jött létre, hanem csak a pénzügyi körök által felvásárolt hatalmi gépezetek látszatdemokráciája, mert valójában a szabadnak nevezett választásoktól kezdve a parlamenti döntésekig már mindent jó előre valahol másutt hagytak jóvá, mert akié a tőke, azé a hatalom... legalábbis az anyagi világ szűk kereteiben.

Tóth Lajos már tudja, hogy kié az ország, a hatalom és a dicsőség, és őszinte hittel fordul Isten felé, ezért is kérjük az Ő áldását és kegyelmének kiadását a 80 éves felvidéki magányos magyar harcos felé.

Lajos, Isten éltesen, és köszönetünk mindazért, amit népünk megmaradásáért, felemelkedéséért tettél. Hidd el, nem az éljenző csődület, sem valamiféle párthatározat, és nem is a többségi népszavazás fog felettünk ítélni, hanem a Mindenség Ura, aki népünknek küldetést adott a Kárpát-medencében, s te büszke lehetsz, mert ennek tisztos szolgálatában éltél eddig is.

Legyen az Ő áldása rajtad !

(Mihályi Molnár László írása a Tények.sk portálon jelent meg.)

*Tóth Lajos 1989-ben
(részlet a Fórum Intézet kiállításából)*

Egy felmérés szerint jobban élünk, mint 30 éve

A lakosság mintegy fele úgy véli, hogy 1989 novembere óta jobban élnek az átlagemberek Szlovákiában. Ennek ellenkezőjéről a válaszadók nem egészen 40 százaléka van meggyőződve – derül ki a Go4insight ügynökség felméréséből, amelyről Rastislav Kočan tájékoztatta a TASR-t az ügynökség nevében.

Fotó: Tasr

A lakosság közel 12 százalékának véleménye szerint a rendszerváltozás óta nem sokat változott az életszínvonal.

A felmérésből az derül ki, hogy két nagy csoportra oszlik az ország, a két csoport teljesen eltérően értékeli az elmúlt 30 évet. A férfiak és a nők véleménye nem sokban tér el, inkább az életkorral és a képzettséggel függ össze ez a különbség – állítja Kočan.

A rendszerváltás óta történt változásokról a fiatalok véleménye a legjobb, továbbá a jobb szociális helyzetben lévőké, a Pozsonyi kerületben, valamint a nagyobb városokban élőké.

Az is érvényes, hogy minél idősebb és minél alacsonyabb végzettségű a válaszadó, annál negatívabban értékeli az 1989 óta végbement változásokat, és többségük azt állítja, hogy most rosszabbul élünk, mint 89 novembere előtt.

A 60 év fölöttiek véleménye a legrosszabb, 56 százalékuk adott olyan választ, hogy rosszabbul élünk, 33 százalékuk szerint pedig sokkal rosszabbul.

A lakosság a határok megnyitását értékeli a legtöbbre. A válaszadók 45 százaléka a rendszerváltozás jelentős pozitív hozadékának tartja a határok megnyitását, az utazás, a külföldön tanulás lehetőségét. A lakosság több mint negyede szerint az életszínvonal is emelkedett, amit abban látnak, hogy mindenféle áruhoz hozzá lehet jutni a boltokban, hogy magasabbak a fizetések, jobb anyagi helyzetben vannak a családok és több lehetőség áll a fiatalok előtt. A válaszadók további negyed része a szólásszabadságot, a vallásszabadságot és az információhoz való szabad hozzájutást értékeli a legtöbbre.

A lakosok kb. 30 százaléka szerint romlott az életszínvonal a bársonyos forradalom óta, főleg ami a családjuk anyagi helyzetét, az alacsony fizetéseket, a túl alacsony nyugdíjakat, a lakáshoz jutás nehézségét, az élelmiszerek minőségének romlását illeti. Ilyen választ adtak a 60 évnél idősebb és az alacsonyan képzett megkérdezettek. Közülük vélik a legtöbben úgy, hogy az emberi kapcsolatok is rosszabbak, mint a rendszerváltás előtt. A középkorú lakosok szerint most elhelyezkedni is nehezebb, és nőtt a munkanélküliség. A 60 év felettiak romlást látnak a szociális rendszerben, az egészségügyben, az oktatásban és a közbiztonság terén is.

A felmérés október végén és november elején készült, 1000 embert kérdeztek meg.

-tasr-

A csehek jelentős része visszavágyik az 1989 előtti időkbe

Csehországban harminc évvel a rendszerváltás után is jelentős azoknak az aránya, akik szerint jobb volt az élet a szocializmusban, mint a jelenlegi kapitalizmusban, polgári demokráciában – derült ki az NMS Market Research közvélemény-kutató intézet és a Post Bellum Polgári Társulás által nyáron készített országos felmérésekből, amelynek eredményét szerdán hozták nyilvánosságra Prágában.

A megkérdezettek országos, mintegy ezer fős mintájából, amelynek több mint felét 40 évnél idősebb személyek tették ki, tehát olyanok, akik legalább gyermekfejjel megélték az 1989 novemberében megdőntött szocialista rendszert, 38 százalék válaszolta azt, hogy szerinte a rendszerváltás előtt jobb volt az élet.

Az emberek elsősorban a korabeli szociális hálót, a biztonságot és a munkavégzési köteleiséget emelték ki, miközben úgy vélték, az emberek közötti viszonyok is tisztességesebbek voltak.

Ellenkező véleményt, tehát hogy a rendszerváltás előtt rosszabb volt az élet, mint ma, a megkérdezettek 45 százaléka fogalmazott meg. A maradék 17 százalék nem tudott vagy nem akart véleményt nyilvánítani.

Magát a rendszerváltást az emberek 36 százaléka pozitívnak, 17 százalék negatívnak minősítette, míg a többiek azt állították, hogy náluk semmi sem változott, illetve nem tudják a kérdést megítélni.

Stanislav Radocha, az NMS Market Research szakértője szerint a múlt iránti nosztalgia sokkal inkább függ a végzettségtől, mint a lakhelytől. *Míg az általános iskolát és középiskolát végzettek közül 52 százalék tartja jobbnak a volt társadalmi berendezkedést, addig a magasabb végzettséggel rendelkezők körében csak 16 százalék* – mutatott rá Radocha.

Ugyanakkor az emberek többsége, 59 százalék azt állítja, ma anyagilag jobban él, mint 1989 előtt. A negyven éven felüliek körében ez az arány 55 százalék. Az emberek 24 százaléka viszont rosszabbnak tartja mai életmódját. A polgári demokratikus rendszerben a csehek leginkább azt méltányolják, hogy szabadon lehet utazni, szabadon lehet írni és beszélni, és nem kell kötelezően részt venni különféle állami-társadalmi rendezvényeken.

A rendszerváltás 30. évfordulója ünnepségein a megkérdezettek 28 százaléka óhajt részt venni. Csehországban és Szlovákiában az 1989. november 17-i prágai engedélyezett diáktüntetés erőszakos feloszlását tartják a csehszlovákiai rendszerváltás kezdetének.

A prágai eseményeket követően országszerte rendszerellenes megmozdulásokra került sor, amelyek következtében rövidesen megdőlt a kommunista párt uralma és a szocialista rendszer.

(MTI)

Megfilmesítik Václav Havel ellenzéki éveit

Játékfilmet forgatnak Václav Havel volt cseh államfő és drámaíró szocialista rendszerbeli ellenzéki tevékenységéről – közölte pénteken a prágai Bontonfilm társaság, amely megszerezte a Havel munkacímet viselő alkotás forgalmazói jogait.

Az első felvételeket jelképesen augusztus közepén, Csehszlovákia 1968. augusztus 20-i megszállásának évfordulója előestéjén készítették. Az utolsó felvételeket novemberben, az 1989-es bársonyos forradalom kitörésének évfordulója körüli napokban tervezik elkészíteni.

A film története 1968 augusztusában kezdődik, amikor a Varsói Szerződés öt tagállamának hadseregei megszállták Csehszlovákiát, hogy véget vessenek a prágai tavaszként híressé vált reformfolyamatnak.

Az első képek egy színházi premierről és az azt követő fogadásról szólnak, amelyen megjelennek a főszereplők. A történet az 1989-es csehszlovákiai rendszerváltás idején ér véget, amikor a korábbi ellenzéki aktivistából csehszlovák köztársasági elnök lett. A film lényegében azt fogja bemutatni, hogyan lett az emberi jogi harcosból hivatásos politikus – olvasható a közleményben.

Václav Havel szerepét Viktor Dvořák cseh színész fogja alakítani. A Slávek Horák rendezte alkotás ünnepélyes bemutatóját 2020 nyarára tervezik.

A film elsősorban a szereplők életét, jellemét és kapcsolatait fogja bemutatni, a történelmi korszak csak ennek háttérét adja – nyilatkozta Slávek Horák újságírónak. További részletek még nem ismertek. (mti)

Václav Havel (fotó: wikipédia)

A lengyelek a legoptimistábbak a rendszerváltás megítélésében

A lengyelek a legoptimistábbak a V4-es országok polgárai közül az 1989-es, illetve a jelenlegi helyzet megítélésében. Összesen 74 százalékuk gondolja, hogy az emberek döntő többsége most jobban él, mint a kommunista rendszerben.

A csehek 61%-a, a magyarok 47%-a, a szlovákoknak csupán a 45%-a vélekedik így. Ellenben azt, hogy most rosszabb a helyzet, a szlovákok 38%-a, a magyarok 31%-a, a csehek 17%-a, és a lengyelek 9%-a gondolja.

Az elmúlt 30 év gazdasági és politikai változásairól szóló átfogó felmérést a Pew Research Center készítette 17 országban, összesen 19 ezer megkérdezett bevonásával, s az eredményeket a Globsec Policy Institute ismertette.

A lengyelek a legoptimistábbak abban a kérdésben is, hogy kik a rendszerváltás fő nyertesei, 68 százalékuk szerint az egyszerű emberek.

Csehországban a lakosság 54%-a, Szlovákiában a 42%-a, Magyarországon pedig a népesség 41%-a gondolja ezt.

Ugyanakkor emellett a szlovákok és a csehek 91%-a azt is gondolja, hogy a politikusok nyertek a változásokkal, Magyarországon és Lengyelországban pedig a lakosság 89%-a vélekedik így.

Arra a kérdésre, hogy a mostani gyerekek élete jobb-e, mint a szüleiké volt annak idején, igennel válaszolt a lengyelek 57%-a, a csehek 51%-a, a szlovákok 46%-a és a magyarok 37%-a.

Az Európai Unióról pozitívan vélekedik a lengyelek 84%-a, míg Szlovákiában 70%, Magyarországon 67%, Csehországban 52% ez az arány.

A felmérés eredményeivel kapcsolatban Vladimír Vaňo közgazdász azt mondta, az optimizmus elsősorban a demokratikus berendezkedésnek szól, viszont az elmúlt 30 év átalakulási folyamatainak értékelését deformálja, hogy az emberek gyorsan felejtenek.

„Az emberek nagyon gyorsan megfeledeztek az áruhiányról, arról, hogy mennyit kellett sorakozni az üzletekben, vagy nem lehetett kapni hétköznapi árucikkeket. Elfelejtették a várólistákat, a korlátozásokat, az egyéni fejlődés akadályozását, és azt, hogy lehetetlen volt külföldre utazni. Ehelyett él egyfajta nosztalgiazás, és az emberek emlékeznek például az államilag dotált árakra, amikor nem egyszer az előállítási árnál olcsóbban lehetett megvenni egyes élelmiszereket” – mutatott rá Vaňo.

(klm, tasr)

A német államfő köszönetet mondott a közép-európai népeknek a német újraegyesítésért

Frank-Walter Steinmeier német szövetségi elnök beszédet mond a berlini fal ledöntésének 30. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen. Mellette Áder János magyar, Andrzej Duda lengyel, Miloš Zeman cseh és Zuzana Čaputová szlovák (j-b) államfő. (Fotó: MTI/Szigetváry Zsolt)

Frank-Walter Steinmeier német államfő köszönetet mondott a közép-európai népeknek a hazája újraegyesítéséhez nyújtott segítségért szombaton Berlinben a német fővárost kettéosztó fal ledöntésének 30. évfordulójára rendezett ünnepségen.

A lengyelek, a magyarok, a csehek és a szlovákok bátorsága és szabadságszeretete nélkül nem valósulhatott volna meg a német egység és nem történhetek volna meg a térségbeli békés forradalmak – hangsúlyozta a szövetségi elnök a visegrádi négyek országcsoport tiszteletére emelt szobornál, amelynél Miloš Zeman cseh, Andrzej Duda lengyel, Áder János magyar és Zuzana Čaputová szlovák államfővel együtt virágokat helyezett el.

Az ünneppsorozat következő rendezvényén, a belvárosi Bernauer utcai központi emlékhelynél felállított szobortól alig száz méterre álló Megbékélés kápolnájában Angela Merkel kancellár mondott köszöntőt, kiemelve: az embereket kirekesztő és a szabadságot korlátozó falak soha nem annyira erősek, hogy ne lehessen ledönteni őket.

A kancellár kiemelte, hogy november 9. nemcsak a berlini fal ledöntésének, hanem a náci Németországban 1938-ban zsidók ellen elkövetett pogromok kezdetének évfordulója is. Ezért ez a nap arra is inti a németeket, hogy mindig következetesen fel kell lépni a gyűlölettel, a rasszizmussal és az antiszemitizmussal szemben.

Angela Merkel hangsúlyozta, hogy a közép-európai népek segítségével harminc éve győzelemre vitt békés forradalom vívmányainak fennmaradása nem automatizmus, nem magától értetődő, természetes folyamat.

Ezekért az értékekért, a demokráciáért, a jogállamiságért és az emberi méltóság iránti tiszteletért nap mint nap meg kell küzdeni, és ez az ügy a jelenkorban, a mélyreható technológiai és globális változások idején aktuálisabb, mint bármikor az utóbbi harminc évben.

Frank-Walter Steinmeier német szövetségi elnök beszédet mond a berlini fal ledöntésének 30. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen. Mellette Áder János magyar, Andrzej Duda lengyel, Miloš Zeman cseh és Zuzana Čaputova szlovák államfő. (Fotó: MTI/Szigetváry Zsolt)

Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Axel Kalusmeier történész, az egykori fal egyik leg-hosszabb megmaradt szakaszán kialakított emlékhelyet működtető alapítvány (Stiftung Berliner Mauer) vezetője, aki hangsúlyozta: az 1989-es békés forradalom hagyatéka a jelenkornak mindenekelőtt az, hogy mindenkinek felelősséget kell vállalnia a közösségért, gyakorolni kell a toleranciát, tisztelni és védeni kell a demokráciát és az emberi jogokat, és „meg kell tölteni étellel az egyesült Európa álmát”. Ez az üzenet minden eddiginél fontosabb most, „a populizmus és a szégyenletes antiszemitizmus erősödésének” idején – mondta.

A központi állami ünnepségen a visegrádi négyek államfői, Frank-Walter Steinmeier és Angela Merkel mellett részt vett a német törvényhozás mindkét kamarájának vezetője, Wolfgang Schäuble Bundestag-elnök és Dietmar Woidke brandenburgi kormányfő, a tartományi kormányokat összefogó Bundesrat soros elnöke, valamint Michael Müller, a tartományi rangú Berlin kormányzó polgármestere és több száz meghívott vendég, akik között magyar, lengyel, cseh és szlovák fiatalok is voltak.

Berlinben a hét eleje óta ünneplik a fal ledöntésének évfordulóját egy több mint 200 eseményből – kiállítások, koncertek, pódiumbeszélések sorából álló – rendezvénysorozattal.

A legnagyobb szabású rendezvényt szombat este tartják a Brandenburgi kapunál. Az ünnepi szónok Frank-Walter Steinmeier államfő, a beszéd után a berlini Állami Operaház (Staatsoper Unter den Linden) zenekara, a Staatskapelle Berlin tart hangversenyt Daniel Barenboim vezényletével. Az együttes Ludwig van Beethoven 5. – Sors – szimfóniáját adja elő egy nagyjából 120 perces műsor keretében, amelyben a Németország megosztottságának és újraegyesítésének témája köré szervezve különböző zenés és táncos betétek kapnak helyet.

Az egykori Nyugat-Berlint körbezáró határőrizeti rendszert 1961. augusztus 13-án kezdték építeni a keletnémet munkásőrség és néphadsereg egységei. Kezdetben szigorúan őrzött drótkerítés, majd idővel három méter magas betonfal osztotta ketté a várost és képletesen egész Európát.

A fal felhúzására a kivándorlási hullám miatt volt szükség, amely azzal fenyegetett, hogy véstesen megcsappan az NDK népessége.

A két Németország megalapításától, 1949-től a fal felhúzásáig nagyjából 3 millióan menekültek az NDK-ból Nyugatra, a legtöbben Nyugat-Berlinen keresztül, mert a nagyvárosban szinte egyáltalán nem volt ellenőrzés a keleti és a nyugati szektorok határán.

A 156 kilométer hosszú határőrizeti rendszeren 28 év alatt mintegy ötezren jutottak át Nyugat-Berlinbe. Több ezer embert elfogtak szökés közben, és sokan életüket veszítették. Az áldozatok többségét lelőtték a keletnémet határrendőrök, mások vízbe fúltak, és voltak, akik a sikertelen szökés után a börtönben öngyilkosságot követtek el.

(mti)

Emléktáblát kaptak az 1989 szeptemberében Prágán keresztül Nyugatra menekülő keletnémetek

Emléktáblát kapott Prágában az a mintegy 13 ezer keletnémet állampolgár, akik harminc éve, 1989 szeptemberében az akkori csehszlovák fővároson keresztül távoztak Nyugat-Németországba.

Az emléktáblát Rudolf Seiters egykori nyugatnémet szövetségi miniszter, valamint Markus Rindt, a Drezdai Filharmonikus Zenekar karmestere, egykori keletnémet menekült avatta fel a Libeň pályaudvaron, ahonnan 1989 szeptemberének végén a különvonatokat útnak indították

Fotó: ČTK/Říhová Michaela

Prágába 1989 nyarán, majd a magyar-osztrák határ szeptemberi megnyitása utáni napokban sok ezer keletnémet állampolgár érkezett, akik a Német Szövetségi Köztársaság prágai diplomáciai kirendeltségén kerestek menedéket és követeltek kiutazási engedélyt Nyugatra.

A menekülők többsége néhány hetet töltött a nagykövetségen és az azt övező parkban, míg a Német Demokratikus Köztársaság kormánya engedélyezte távozásukat.

A kiutazás engedélyezését Hans-Dietrich Genscher nyugatnémet külügyminiszter a prágai nagykövetség balkonjáról 1989. szeptember 30-án este jelentette be. Erre az eseményre a nagykövetség épületén korábban felavatott emlékhely emlékeztet.

Rudolf Seiters, aki három évtizede egyike volt a keletnémetekkel tárgyaló nyugatnémet küldöttségnek, emlékeztetett: a prágai nagykövetségen rendkívül sok ember gyűlt össze, sok volt a probléma, nagy volt a feszültség és a bizonytalanság.

„Csak amikor felszálltam a vonatra, hittem el, hogy valóban kiutazhatunk” – mondta Markus Rindt. Emlékeztetett: a keletnémet kommunista rendszer bukásához nemcsak a békés tüntetések, hanem a Magyarországon és Csehszlovákián keresztül Nyugatra távozó sok ezer NDK-állampolgár menekülése is hozzájárult.

„A szabadságvonatok fontos lépést jelentettek Németország és Európa egyesítése felé” – olvasható egyebek között a Libeň pályaudvari emléktáblán csehül és németül.

A megemlékezésen Bernd Posselt, a második világháború után Csehszlovákiából kitelepített szudétánémetek vezetője is részt vett.

A három évtizede lezajlott eseményekről a hét végén Prágában több rendezvényen is megemlékeznek. A Libeň pályaudvaron ebből az alkalomból megtekinthető azoknak a korabeli vasúti szerelvényeknek az egyike, amelyeken a menekülő keletnémetek Nyugatra utaztak. (mti)

Fényfestés és tűzijáték a Nagy Imre és mártírtársai újratemetésének harmincadik évfordulója alkalmából rendezett Szabadságkoncerten, a budapesti Hősök terén 2019. június 16-án, az 56-os vértanúk emléknapján. MTI/Mónus Márton

Szabad akaratunkból vittük sikerre a rendszerváltoztatást

Fényfestés és tűzijáték a Nagy Imre és mártírtársai újratemetésének harmincadik évfordulója alkalmából rendezett Szabadságkoncerten, a budapesti Hősök terén 2019. június 16-án, az 56-os vértanúk emléknapján. MTI/Mónus Márton

Az elmúlt két évszázad történelmi fordulópontjai közül a rendszerváltoztatás volt az, amelyet az ország szabad akaratából, jelentős áldozatok árán sikerre vitt – jelentette ki Gulyás Gergely, a Miniszterelnökséget vezető miniszter a Terror Háza Múzeum 30 éve szabadon című kiállításának vasárnapi megnyitóján.

Hozzátette: 1989-90 esélyét valóra tudtuk váltani, nem kellett az ország szabadsága és a nemzeti szuverenitás tekintetében kompromisszumot kötni. Az azonos című emlékvé irányító testületét is elnöklő politikus hangsúlyozta: eljött az idő, hogy a rendszerváltoztatás nemzedéke

kezdjen beszélni gyermekeinek, unokáinak az akkor történekekről, hozzátéve, e kötelesség teljesítése erősíti a nemzeti közösséget.

„A múlt közös küzdelmei bizonyítják, hogy összetartozunk egymással, hogy minden magyar felelős minden magyarért, és hogy itt egyszerre, együtt van felelősségünk és feladatunk, sorsunk és életünk”. Hangsúlyozta: tudni és érteni kell, hogy nem magától értetődő a szabadság, amely azért valósulhatott meg, mert az emberek hajlandóak voltak a gondját viselni, és amikor módjuk volt rá, hajlandóak voltak harcolni érte. Bár 1956-ban a túlerő leverte a forradalmat, a vérben és bűnben fogant kommunista rendszer halálos sebet kapott – hangsúlyozta.

Gulyás Gergely kiemelte: a huszadik századi magyar történelem a magyar nemzet számára a hazugságok és a megkésett igazságok korszaka.

A hazugságok miatt kellett az első világháborút lezáró diktátumot békeszerződésnek, a náci megszállást váltó szovjet megszállást felszabadulásnak, a kommunista diktatúrát népi demokráciának, a forradalmat ellenforradalomnak, az emberek megkínzását államvédelemnek, a forradalom miniszterelnökének kivégzését igazságtételnek nevezni.

Hozzátette, a megkésett igazságok miatt válhattak valósággá 1956 követelése a rendszerváltozáskor, ezért tudták a kommunista diktatúra áldozatait méltósággal újratemetni harminc esztendeje, és ezért hagyta el az utolsó szovjet katona 1991-ben Magyarországot, és ezért terjed ki ma az állampolgárság lehetősége a világ minden magyarjára, ezért foglalták törvénybe a nemzeti összetartozás napját.

Ugyanide sorolta, hogy az MSZP a kormánypártokat vádolja azzal, hogy ki akarják törölni a történelemből a nemzetért mártíromságot vállaló Nagy Imrét, miközben a szocialisták jogelődje kivégeztette a miniszterelnököt, majd három évtizeden át minden eszközzel megtorolta a legcsekélyebb kegyeletnyilvánítást is vele összefüggésben.

Gulyás Gergely megjegyezte: ma is sok a nehézség, de egy büszke és emelkedő nemzet tagjai vagyunk, ahol mindenkinek kell, hogy legyen esélye arra, hogy előbbre lépjen, hogy egyről a kettőre jusson.

„Ma Közép-Európa és benne Magyarország a szabadság hazája és Európa jövője; ennél többet aligha remélhettünk három évtizeddel ezelőtt”.

Schmidt Mária, a Terror Háza Múzeum főigazgatója, az emlékévkormánybiztosa – 1989-et a csodák éveként említve – arról beszélt: 56 mártírjainak újratemetésén 300 ezernél is több ember vett részt. Ők ott megismerhettek egy „fiatal politikust, aki a pesti srácokhoz és lányokhoz méltó bátorságról tett tanúbizonyságot” – mondta a főigazgató, utalva Orbán Viktor emlékezetes akkori beszédére.

A kommunista rendszer tökéletes világot ígért, a szabadság világa viszont soha nem lehet tökéletes, nem is kell annak lennie, mert sohasem volt tökéletes világ, de bárki láthatja, hogy az elmúlt harminc év küzdelme gyönyörű és felemelő eredményeket hozott – mondta Schmidt Mária.

(MTI)

A harminc évvel ezelőtti Páneurópai Piknikre emlékeztek

Orbán Viktor kormányfő fogadja a Páneurópai Piknik 30. évfordulója alkalmából érkező Angela Merkel német kancellárt (Fotó: MTI/Miniszterelnöki Sajtóiroda/Szecsődi Balázs)

Ökumenikus istentiszteletet tartottak a Páneurópai Piknik harmincadik évfordulója alkalmából a soproni evangélikus templomban Orbán Viktor magyar miniszterelnök és Angela Merkel német kancellár részvételével.

Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek homíliájában arról beszélt, hogy a vasfüggöny lebontásával és a berlini fal leomlásával a katonai és politikai szembenállás helyébe az ideológiai alapon elválasztott európai népek szabad találkozása léphetett. Ez azért volt lehetséges, mert a kereszténység nemet mondott arra az elvre, hogy csakis az emberi hatalom dönti el, mi a helyes és mi a helytelen.

Ebben az összefüggésben válik világossá, hogy értelme és értéke van a világnak, az emberiségnek, saját nemzetünknek, de a többi népnek is – fogalmazott. István király vezette a magyarokat a keresztény Nyugat nagy családjába, és ezzel megmentette létét és identitását, nyelvét, kultúráját, közösségi összetartozását és történelmi tapasztalatainak gazdagságát a jövő számára – mondta Erdő Péter. Hozzátette, hogy a magyarság erős és független keresztény királyságot tudott építeni a középkor folyamán, amely azért volt lehetséges, mert sikerült megtalálni a közös alapot, a hitet, amely összekötötte a magyarokat Európa többi népével. Ez a hit tanítja meg értékelni a másik emberre való odafigyelés, a szeretet, a közösség alkotó erejének fontosságát – hangsúlyozta a bíboros, majd hozzátette, hogy ezért keresztényként értéknek tekinthetjük saját nemzetünket, de ugyanezért kell tisztelnünk és értékelnünk a többi népet is.

Amikor harminc évvel ezelőtt a nagy változások elkezdődtek, keresztényként örültünk a nagyobb szabadságnak, a vallás szabadabb gyakorlásának, de annak is, hogy talán a népek most már egymást jobban megismerve, a személyes és emberi találkozások sokaságában gazdagodva, kölcsönös tiszteletben jobban tudják majd megélni, felmutatni, továbbfejleszteni és másokkal is megosztani saját közösségük és kultúrájuk értékeit – zárta beszédét Erdő Péter.

Balog Zoltán, a Budapesti Németajkú Református Egyházközség lelkésze köszöntőjében azt emelte ki, hogy Isten nem határtalan, hanem felelősséggel teli szabadsággal ajándékozott meg

Orbán Viktor kormányfő fogadja a Páneurópai Piknik 30. évfordulója alkalmából érkező Angela Merkel német kancellárt (Fotó: MTI/Miniszterelnöki Sajtóiroda/Szecsődi Balázs)

minket, és hálával emlékezünk azokra, akik harminc évvel ezelőtt és azt követően tettek valamit az európai emberek és nemzetek szabadságáért. Hálaadó imájában arról emlékezett meg, hogy Isten a keresztény szabadságban képessé tette az embert a jóra, a szépre és az igazra, az együttműködésre és a szolidaritásra.

Nem csak egyenként, hanem közösségekben is szabadok vagyunk – fogalmazott. Balog Zoltán kitért arra, hogy ma béke és még soha át nem élt jólét van Európában, de nem feledhetjük el az elmúlt harminc év körülöttünk dúló véres konfliktusait sem. Arra kérte Istent, hogy erősítse az európai közösséget, hogy a földrész, amely keresztény gyökerekből nőtt ki, megbízható partnere legyen más népeknek és országoknak.

Kondor Péter, a Magyarországi Evangélikus Egyház Déli Egyházkerületének püspöke bűnvalló imájában emlékezett meg arról, hogy Isten a totalitarizmus fogságából vezetett ki országokat, és visszaadta az élet és az emberi méltóság szabadságát.

Tóth Károly, a Soproni Evangélikus Egyházközség igazgató-lelkésze azt mondta, hogy a Páneurópai Piknik a közösségi összetartozást gyengítő folyamatok veresége volt. Megjegyezte, hogy általa vált lehetővé ismét a soproni evangélikusok számára, hogy megerősítsék kapcsolataikat a Sopronból 1946-ban elűzött magyarországi németekkel.

Az ökumenikus istentiszteleten a hívők adományait a Magyar-Német Ifjúságért Egyesület által fiatalok támogatására létrehozott alapnak ajánlották fel, amelyből a Jugendwerk a szociálisan hátrányos helyzetű fiatalokat oly módon támogatja, hogy lehetőséget kapnak csereprogramokban való részvételre.

Az ökumenikus istentiszteleten Orbán Viktor és Angela Merkel mellett részt vett Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter, Palkovics László innovációs és technológiai miniszter, Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter, Varga Judit igazságügyi miniszter, Novák Katalin család- és ifjúságügyért felelős államtitkár.

A Páneurópai Pikniket 1989. augusztus 19-én tartották a magyarországi Sopronpusztán, a magyar-osztrák határ közvetlen közelében. Az ideiglenesen megnyitott határon az NDK több száz állampolgára jutott át Ausztriába.

(MTI)

Páneurópai Piknik, 1989 (fotó: wikipédia)

A németek soha nem felejtik a magyarok 1989-ben tanúsított bátorságát

A németek soha nem felejtik el a magyarok 1989-ben tanúsított bátorságát, amellyel hozzájárultak Németország egységének helyreállításához – hangsúlyozta Wolfgang Schäuble, a német szövetségi parlament (Bundestag) elnöke kedden Berlinben.

A Bundestag őszi ülészakát megnyitó beszédében Wolfgang Schäuble a magyarországi határnyitás 30. évfordulójáról megemlékezve kiemelte, hogy az egykori keleti blokk kommunista uralom alá vetett népei 1989-ben békés forradalmakkal kivívták szabadságukat és függetlenségüket.

Ezeknek a népeknek köszönhető a második világháború végén tartott jaltai konferencián kialakított világrend meghaladása, és nekik köszönjük nem utolsósorban államiságunk egységét is – mondta a Bundestag elnöke.

Aláhúzta, hogy a magyar-osztrák határ 1989. szeptember 10-i megnyitása az NDK-s menekültek előtt új dinamikát indított el, aminek révén két hónappal később ledőlt a berlini fal, a hidegháború jelképe. Rámutatott, hogy a határ megnyitása idején csak Budapesten 30 ezer, az egész országban pedig 200 ezer kelet-német menekült tartózkodott, várva a lehetőséget, hogy távozhasson Ausztriába.

(Fotó: MTI/Illyés Tibor)

Wolfgang Schäuble külön köszöntötte a dísztribünön helyet foglaló magyar küldöttséget, amelyet Kövér László, az Országgyűlés elnöke vezet, és a Magyar-Német Ifjúsági Fórum tagjait, akik kedden kétnapos tanácskozást kezdenek a német fővárosban. Kiemelte, hogy nagy szükség van az ilyen kezdeményezésekre, hiszen mindenkinek, de különösen a fiataloknak “tovább kell vinniük, és az alapjaiban átalakuló világban élettellel kell megtölteniük a háború örökségeként született egyesült Európa gondolatát. Mint mondta, állandó párbeszédre van szükség az eltérő történelmi tapasztalatokkal rendelkező, más-más kulturális hatások révén formálódott, és a jövővel szemben is eltérő elvárásokat támasztó népek között. Ebben a szoros kapcsolatban nem muszáj mindig egyetértünk, de meg kell őriznünk kíváncsiságunkat egymás iránt és tisztelettel kell fordulniuk egymáshoz – húzta alá a Bundestag elnöke.

Wolfgang Schäuble a parlamenti ülészeket megnyitó beszédében azt is felidézte, hogy a náci Németország 80 éve, 1939 szeptemberében rontott rá Lengyelországra.

Lengyelország szenvedte meg a leghosszabb ideig a német megszállást és a nácik terrorját, és az ország lerohanásával kezdődött meg a második világháború, amely egy lerombolt földrészt és máig fájó sebeket hagyott maga után – emelte ki a Kereszténydemokrata Unió (CDU) politikusa, hozzátéve: a világégés legfontosabb tanulsága, hogy meg kell őrizni a békét, az emberi kapcsolatokat pedig a másik szabadsága, függetlensége és méltósága iránti tiszteletnek kell meghatározni.

A magyar határnyitás

A magyarországi határnyitás 30. évfordulója alkalmából számos megemlékezést, rendezvényt tartanak a német fővárosban.

Kövér László és Wolfgang Schäuble kedden közösen virágot helyeznek el a magyar-német barátság tiszteletére és a határnyitás emlékére a Bundestag épülete, a Reichstag falára 1991-ben felfüggesztett emléktáblánál, és este szintén együtt vesznek részt a berlini magyar nagykövetség ünnepi megemlékezésén.

A magyar kormány harminc éve, 1989. szeptember 10-én jelentette be, hogy egyoldalúan felfüggeszt egy 1969-ben kötött magyar-NDK megállapodást, miszerint a felek nem engedik tovább egymás állampolgárait olyan harmadik országba, ahová nincs érvényes úti okmányuk. Ezzel elhárult a jogi akadálya annak, hogy a Magyarországon veszteglő NDK-s menekültek átkeljenek Ausztriába, és onnan elérjék menekülésük célországát, az akkori NSZK-t.

Az intézkedés 1989. szeptember 11-én nulla órakor lépett hatályba. Három nap alatt 12 ezer NDK-állampolgár távozott Ausztrián át az NSZK-ba, november végéig pedig összesen mintegy 60-70 ezer kelet-német hagyta el hazáját Magyarországon keresztül.

A magyar döntés lavinát indított el; két hónap sem kellett hozzá, és november 9-én ledöntötték a berlini falat, ami mintegy előrevetítette a kelet-európai kommunista rendszerek küszöbön álló összeomlását. Így a határnyitással Magyarország ütötte az első rést a berlini falon, amely Európát évtizedeken keresztül a szabadság és az elnyomás övezetére osztotta.

(MTI)

A történelem, ami nem ért véget

Európa 30 évvel a kommunizmus bukása után

Gulyás Gergely, a Miniszterelnökséget vezető miniszter

A XXI. Század Intézet konferenciájának címe utal Francis Fukuyama híres, 1989-ben megjelent *A történelem vége?* című nagy vitákat keltett esszéjére. Az amerikai filozófus azt állította, hogy az ideológiák közötti harc tulajdonképpen véget ért, és a hidegháború időszaka, a berlini fal lebontása után a világban a liberális demokrácia uralmának kora következik. Erre válaszolt Samuel P. Huntington ugyancsak nagy vihart kavart cikke a civilizációk összecsapásáról. Szerinte az államok nem politikai ideológiák alapján fognak szemben állni egymással, hanem kulturális, civilizációs alapon.

A konferenciát Tallai Gábor, a Terror Háza Múzeum programigazgatója annak a nemzedéknek a nevében nyitotta meg, amely személyesen élhette át 30 évvel ezelőtt a szabadság semmihez sem hasonlítható élményét. Ennek átadása a fiataloknak a „30 éve szabadon emlékévé” egyik legfontosabb feladata.

Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter, az emlékévé társelnöke köszöntő beszédében a közép-európai rendszerváltozások összehasonlításának fontosságáról szólt. Negyven év diktatúrájának maradványait nem könnyű felszámolni. Nem mindig sikerült jól élnünk a lehetőségekkel – mondta – de a felelősségre vonás és a kárpótlás elmaradása sem teszi zárójelbe annak a jelentőségét, amit 1989-90 jelentett. Ennek belátásához elég lenne, ha csupán egyetlen napra visszatérnénk az akkori életkörülményekhez.

30 éve történt

Ez egy rövid filmmontázzsal meg is történt, Tallai Gábor bemutatta azt az összeállítást, amely elsősorban a fiatalok számára készült. Egymásra válaszoló snittek: úttörők ünnepe egykor és rockkoncert ma; sivar közért és csillogó szupermarket, sorompó, útlevel- és csomagellenőrzés a határállomáson hajdan és utazás ma, a gépkocsik közti különbséget nem is említve.

A nyugati világ gazdasági, fogyasztói társadalmának vonzereje valóban nagy volt, de az embernek lelke is van, mutatott rá előadásában Schmidt Mária kormánybiztos, a XXI. Század Intézet főigazgatója. Harminc évvel ezelőtt a nemzet győzött az osztály felett. A kommunisták feladni kényszerültek monopóliumukat a múlt értelmezésében, és a rabbá tett nemzetek visszaszerezték történelmüket. A nemzetállamok megerősödése váratlanul érte azt a nyugati értelmiséget, amelyet amúgy is összezavart a kommunizmus bukása. Véletlen balesetnek próbálják lefokozni, vagy úgy beállítani, mintha ők adták volna a vasfüggöny mögötti népeknek a szabadságot.

Akik megélték azokat az időket, tudják, hogy nem ajándék volt, hanem egy hatalmas anti-kommunista hullám söpört végig Európának ezen a felén. Nyugat-Európa vezetői időközben elfogadták a rendszert, az európai megosztottságot, ezért tekintették és tekintik továbbra is partnernek a magát átmentő kommunista elitet. 1989-ben véget ért Európa százéves háborúja a berlini fal ledöntésével, majd Németország egyesítésével. Az utóbbi azért féloldalas, mert a nyugati elit nem vett tudomást a keletiek gondolkodásáról, a szovjettel szemben kialakult immunrendszerrel, amely újra szembenállásra készíti ezeket az országokat az EU birodalomépítő szándékával.

Másként ítélte meg az eseményeket Ivan Krastev, a szófiai Liberális Stratégiák Központjának igazgatója, aki arra mutatott rá, hogy 1989-nek három fontos eseménye volt: a berlini fal, a Tienanmen tér és a radikális iszlám megjelenése. Tehát a dátum nem ugyanazt jelenti mindenkinek. Napjainkban nem a bevándorlást tartja problémának, hanem a kivándorlást, amellyel a beléjük fektetett oktatás is elvész. Nemcsak kelet-nyugati megosztottság van, hanem város és

vidék közötti is. 1989 a Keletet és Nyugatot egyaránt megváltoztatta, de az ellentétek forrása a saját társadalmunkban van, és abban, hogy kevés a fiatal.

Jobb és bal ellentéte a 20. századot jellemezte, a 21. században a globalisták és a szuverenisták állnak szemben egymással – fejtette ki Francesco Giubilei, az olaszországi Fondazione Tatarella elnöke, akit a legbefolyásosabb 30 év alattiak között emlegetnek. Szerinte Macron és Salvini jelképezi a globalizmus és szuverenizmus ellentétét. Az a baj, hogy a média összekeveri a szuverenizmust a populizmussal, holott az utóbbi jobb és baloldali is lehet. A szuverenisták a bevándorlás és az EU-hoz való viszony kérdésében képviselik a népakaratot, de terjed gazdasági okokból is azok körében, akik a globalizmus negatív hatását megtapasztalták.

A populizmust és a szuverenitást Frank Füredi, a XXI. Század Intézet tudományos főmunkatársa is emlegette olyan összefüggésben, hogy még nem voltak populista mozgalmak Nyugat-Európában, amikor már nagy irodalma volt az antipopulizmusnak. Minden, amit nem szeretnek: populista vagy fasiszta. Füredi szerint 30 éve nemhogy véget ért volna a történelem, akkor kezdődött! Nyugat-Európának azonban a hidegháború elmúltával szembe kellett néznie a kérdéssel, hogy mi adja ezután a legitimitációját? Intellektuálisan, morálisan a Nyugat kimerült. Így fedezték fel az identitást, egyre több identitást: LMBTQ, stb. Mostanában új kifejezés született: heteronormativitás, amit pejoratív fogalomként használnak, ha korábbi értékeket, konzervatív értékeket akarnak alacsonyabb rendűnek minősíteni.

Harminc évvel ezelőtt volt egy fizikai és egy ideológiai válaszvonal Európa két fele között. Ma kulturális és ideológiai válaszvonal van, de ezek átszelik az országokat, társadalmakat, a csaták határvonalai összekeverednek. Magyarország tudja, hogy mit akar, és legalább annyit ad a világnak, mint amennyit kap tőle.

Még néhány év, és a jövő Európája a vasfüggöny egykori vonalától keletre lesz – mondta Békés Márton, a Terror Háza Múzeum kutatási igazgatója, aki hat tételbe sűrítette Közép-európai jövőkép Európáról című előadását.

Gyarmatosító logika. A gyarmatosítás idején alakult ki az elfoglalt területek kultúráját le-
néző orientalista szemlélet. Európa középső és keleti fele nem gyarmatosított, a törésvonal itt

húzódott, amit csak felújított a vasfüggöny.

Magyarországnak meg kellene szabadulnia a lemaradási szorongástól. Bibó István írása a „zsákutcás fejlődés”-ről erősen befolyásolta gondolkodásunkat. Olvassunk Németh Lászlót! Már 1935-ben azt írta: „A Nyugat halálra futotta magát, Közép-Európában még sok erő van.”

A lemaradásnak olykor előnyei is vannak. Egy huszárva-

gással át lehet ugrani a fejlődés egy-két közbeeső fokozatát.

Nyugatot 89-ben a szabadság hazájának gondoltuk, ám a liberális ideológia elsorvasztotta. Szolzsenyicin fejti ki, hogy a kommunista nyomás életben tartotta az ellenálló erőt. A jégkorszak bizonyos vírusokat nem enged kifejlődni, míg a melegházakban virulnak.

Értékkülönbségek. A szabadság már 89-ben mást jelentett: a Nyugat számára

csupán a liberalizmus egyetemes pszichodráma szakkörét. Közös értékekről beszélnek, de hogy mit jelent, nem képesek definiálni. Mindennél beszédesebb, hogy Marx születésének 200. évfordulóján a Kínától kapott szobrot koszorúzták Junkerék.

Túlélés. A történelem terhe alatt az itteni népek kimaradtak bizonyos nyugati hatásokból. Ha valakit utol kell érni, azok magunk vagyunk. Gyorsan fogunk haladni. Értékek harca folyik, lezárulni látszik a 30 év, újra kezdődik a történelem, és Nyugaton a sor, hogy csatlakozzék hozzánk.

A tanácskozás zárszavát Kövér László, az Országgyűlés elnöke mondta. Hangsúlyozta: „a magyar állam külpolitikájának, gazdaságpolitikájának és társadalompolitikájának a legfőbb célja 2010 óta, hogy eszközeinkhez képest és lehetőségeink szerint erősítsük Magyarország geopolitikai biztonságát, állami szuverenitását és a társadalom középosztályának alapjait jelentő magyar családokat”.

Beszédében többször is visszatért a középosztály szerepére, amelyet a demokrácia forrásának tekint, a jogállam csak az eszközt biztosítja hozzá. 30 évvel ezelőtt a nyugati középosztály volt a piacgazdaság eredményeinek fő haszonélvezője, és ez a létbiztonság jelent meg célként térségünk társadalmainak „megpróbáltatásokkal terhelt” rendszerváltozásaiban. Ma az illegális migráció és az erőltetett multikulturalizmus gyengíti a nyugat-európai középosztály kohézióját és biztonságérzetét.

Harminc évvel ezelőtt az európai cselekvőképesség erősebb volt, a kontinens helyzetét derűlátóbbnak ítélték meg: geopolitikailag összekötő kapocsnak az euroatlanti és az eurázsiai térségek között. Ma viszont fennáll a veszély, hogy ütközőzónává és „ismét katonai felvonulási területté válik”. Európában a biztonság, béke és stabilitás forrását nem önmagában az Európai Unió, vagy egyéb nemzetközi szervezetek jelentik, hanem a geopolitikai erőegyensúly, a világ katonailag két legerősebb állama, az Egyesült Államok és Oroszország között. Európában egyelőre még eltekinthetünk attól a jelentős fejleménytől, amit Kína felzárkózása jelent.

Kövér László az európai egyesült államok elképzelését nem tekinti az európai integráció mélyítésének, csupán az európai történelemben visszatérően jelentkező birodalmi törekvések legújabb formájának.

Cservenka Judit

A CSEMADOK Szent István-díjat kapott

A Csemadoknak fontos szerep jutott 1989 előtt és után is

A Szent István-díj kuratóriuma az idei Szent István-díjat a 70 éves Csemadoknak, a Szlovákiai Magyarok Kulturális és Közművelődési Szövetségének ítélte oda. A díj átadására október 19-én ünnepélyes keretek között az esztergomi Vármúzeum lovagtermében került sor. A díjat Bárdos Gyula, a Csemadok elnöke vette át, a laudációt Duray Miklós, a SZAKC elnöke tartotta.

Idén immár XVII. alkalommal került sor az esztergomi Vármúzeumban a Szent István-díj átadására. A Szent István-díjat 2002-ben alapította Bihari Antal, az Esztergomi Körzeti Televízió (KTV) vezetője. Azok kaphatják meg, akik az összmagyarság érdekében kiemelkedő jelentőségű tevékenységet végeztek. A díjazott kiválasztása közvélemény-kutatás és szavazás alapján történik.

A díjat képező Szent István- emlékszobor harminc centiméter magas, bronzból készült és márványtalapzaton áll, Melocco Miklós szobrászművész alkotása. Szent Istvánt ábrázolja, amint

Bárdos Gyula Csemadok-elnök átveszi a díjat

két kezével magasba emeli a keresztet nemzete előtt, és hirdeti: „Így minden ország támasza, talpköve/A tiszta erkölcs, mely, ha elvész:/ Róma ledűl, és rabigába görbed.” (Berzsenyi D.)

A díjat alapító Bihari Antal és a kuratórium tagjai (melynek elnöke Prokopp Mária professzor) már több alkalommal ítelték oda a díjat a Kárpát-medencében élő olyan egyéniségeknek, akik kimagasló eredményekkel segítették a magyarság megmaradását.

Az első díjazott Orbán Viktor miniszterelnök volt, majd 2003-ban Tőkés Lászlóval egy időben Duray Miklós kapta meg ezt a rangos díjat. 2014-ben a Rimaszombatban élt Tamás Ilonka néninek adományozták. Szent István- emlékérmét Burián László, Lábik János és Dániel Erzsébet kapott Felvidékről.

Az ünnepi köszöntőt Prokopp Mária, a kuratórium elnöke mondta, aki mintegy kis történelmi leckébe foglalta a hely szellemét, mely üzenetet hordoz a Kárpát-medencei magyarság felé, hogy Szent István unokái vagyunk mindannyian, s ennek méltó képviselője a Felvidéken a Csemadok hét évtizedes működése is.

Duray Miklós a laudációban felvázolta a Csemadok hetven évének fontos állomásait, melynek az alakulástól napjainkig a felvidéki magyar közösség anyanyelvi, kulturális megmentésében egyedülálló társadalmi szerepe volt. A megalakulás körülményeit, a kommunista vezérek célkitűzéseit is ismertette, amellyel az egykori diktatórikus rendszer a legnagyobbat bukott, mert a Csemadok az itt élő magyarság jogvédelmét is felvállalta, egész 1989-ig, amivel természetesen nem számoltak.

Megemlítette azon magyar emberek érdemeit is, akik akár a párt tagjaként is, a magyarságukat féltő gonddal, a Csemadok berkein belül védték. Végigvonulva az egyes politikai, társadalmi eseményeken, a magyarságot érintő veszélyeken –1956, 1968, a magyar iskolák megmaradásának veszélyeztetése a hetvenes években – mindenütt ott volt védőbástyaként a tagság. S nemcsak dalolt és táncolt ez a szervezet, mint azt sokan hangoztatták a fordulat idején is 1989-ben, hanem a szerepét ma is betölti, s márkanév lett a CSEMADOK.

Bárdos Gyula, a Csemadok országos elnöke a díj átvétele után megköszönte megtisztelő elismerést, s hangsúlyozta, hogy a Csemadok a múltban is a magyarságot összefogó erő volt, a jelenben is az, és ez a feladata a jövőben is, hogy politikai széljárástól függetlenül tömörítse, összetartsa a felvidéki magyarságot. Tisztelettel emlékeztek az elődökre, akik ebben példaképei is voltak a következő nemzedékeknek.

A rendezvényt, mint mindig, a Sárísápi Bányász Fúvószenekar nyitotta meg. Közreműködött a szőgyéni Sárjai Balázs Veres Péter Ha nem lettél szálfá című versével, valamint a párkányi Ady Endre Alapiskola Primula énekkara Hanza Rolanda karnagy vezetésével. Mészáros János Elek énekművész előadásában a Hazám, hazám operarészlet és a Nélküled, a már-már felvidéki himnusz csendült fel.

A díjátadás a Szózat eléneklésével ért véget.

(DE)

A CSEMADOK 1989-ES SZEREPVÁLLALÁSA ÉS ÁTALAKULÁSA ANGAŽOVANOSŤ A TRANSFORMÁCIA CSEMADOKU V ROKU 1989

A Csemaďok 1990-ben rehabilitált tagjai közé tartozott többek között Szabó Rezső is. A képen a Csemaďok XVI. Országos közgyűlésén szól fel.
Medzi zrehabilitovaných členov Csemaďoku v roku 1990 patrili aj Rezső Szabó. Na fotografii vystupuje na XVI. valnom zhromaďdení Csemaďoku

Az 1949-ben alapított Csemaďokban, amelynek működését a pártvezetés kezdetől fogva igyekezett a kulturális életre korlátozni, a magyar lakosság hajlamos volt nemcsak kultúregyesületet, hanem érdekvédelmi szervezetet is látni. Tevékenységében így időnként kisebbségi érdekképviseleti törekvések is érvényesültek. Így volt ez az 1968-as prágai tavasz idején, s hasonló helyzet állt elő az 1989-es rendszerváltás napjaiban is.

V Csemaďoku, založenom v roku 1949, ktorého činnosť sa vedenie komunistickej strany snažilo od začiatku obmedziť na kultúru, malo maďarské obyvateľstvo sklony vidieť nielen kultúrny zväz, ale aj organizáciu na ochranu menšinových záujmov. V jeho činnosti sa preto z času na čas uplatnili aj snahy o zastúpenie záujmov Maďarov na Slovensku. Bolo tomu tak v čase prázkej jari v roku 1968 a podobná situácia nastala aj v prelomových dňoch transformácie v roku 1989.

A megváltozott politikai helyzetben a Csemaďoknak végül döntenie kellett, hogy a továbbiakban kulturális vagy érdekvédelmi szervezetként kíván-e tevékenykedni. A rendszerváltó napokban felmerültek olyan elképzelések, hogy a Csemaďok egyfajta csúcsszerve legyen a csehszlovákiai magyarságnak, ugyanakkor az is, hogy a sztálinizmus idejétmúlt maradványaként fel kellene oszlatni. A Csemaďok Központi Bizottságának 1989. december 6-i rendkívüli, majd a KB Elnökségének 1990. január 5-6-i szenci ülésén politikai párttá alakulásának lehetősége is felvetődött, ám ezt a lehetőséget végül elvetették, és a Csemaďok a magyar kisebbség érdekeinek védelmét is felvállaló társadalmi és kulturális szervezetként határozta meg magát.

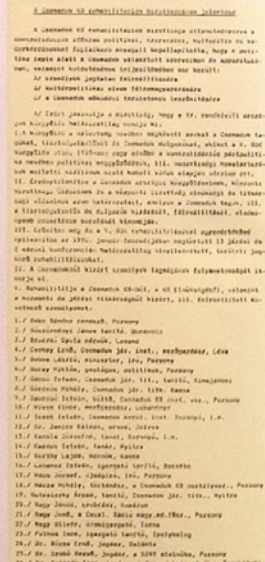

„Hogyan tovább?” A Hét 1990. március 9-i számának címlapja a Csemaďok rendkívüli országos közgyűlése idején
„Ako ďalej?” – Titulná strana týždenníka Hét z 9. marca 1990. z čias mimoriadneho valného zhromaďdenia Csemaďoku

V tejto zmenenej politickej situácii sa však Csemaďok musel rozhodnúť, či v budúcnosti bude fungovať ako kultúrna organizácia, alebo ako organizácia pre ochranu záujmov. V dňoch transformácie sa dostali do popredia aj také predstavy, aby bol Csemaďok akýmsi zastrešujúcim orgánom Maďarov v Československu, ale aj to, že by ho bolo treba rozpuštiť, lebo ide o prežitok stalinizmu. 6. decembra 1989, na mimoriadnom zasadnutí Ústredného výboru Csemaďoku a následne, na zasadnutí Predsedníctva Ústredného výboru 5 – 6. januára 1990 v Šenci sa vynorila otázka transformácie Csemaďoku na politickú stranu, ale túto možnosť nakoniec zamietli a Csemaďok sa odvtedy definoval ako spoločenská a kultúrna organizácia zastupujúca aj záujmy maďarskej menšiny.

A Csemaďok KB 1989. december 6-i rendkívüli ülésének határozata (Hét, 1990. március 30.)
Uznesenie mimoriadneho valného zhromaďdenia Csemaďoku zo 6. decembra 1990 (Hét, 30. marec 1990)

A Csemaďoknak a rendszerváltásban betöltött szerepére a Fórum Intézet kiállítása is rámutat (részlet)

FELVIDÉKI MAGYAROK – elektronikus folyóirat, kiadta a SZÖVETSÉG A KÖZÖS CÉLOKÉRT (SZAKC)
Kapcsolat: 815 57 Pozsony, Május 1 tér 10-12. / 815 57 Bratislava, nám. 1. mája 10-12.,
e-mail: szovetseg@szakc.sk. A Felvidék.ma hírportál cikkei nyomán szerkesztette: Oriskó Norbert

2019/3. FOLYÓIRAT MEGJELENÉSÉT A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATTA

